

**NOTULEN** van de Buitengewone Algemene Vergadering van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie, gehouden op Saturday, 29 October 1949 in Hotel-Café-Rest. Krasnapolsky te Amsterdam.

-----

De Voorzitter, Mr. P. J. Oud, opent de vergadering en heet de aanwezigen welkom.

Daarna spreekt de Voorzitter de volgende openingsrede uit:

Deze vergadering, die vandaag bijeengeroepen is, heeft wel een zeer buitengewoon karakter. Wij staan voor de bespreking van een hoogst ernstig onderwerp. Ik zal U niet bezig houden met een lange openingsredevoering, omdat ik graag van de uiteraard zeer beperkte tijd, die wij vandaag ter beschikking hebben, een zo groot mogelijk deel zal willen besteden om de stemmen uit de vergadering te kunnen horen.

Ik zou U daarbij ten aanzien van de orde van de vergadering enige voorstellen willen doen namens het Hoofdbestuur, waarvan ik hoop en vertrouw, dat U zich met deze gedachte zult kunnen verenigen. Ik zou U willen voorstellen, dat wij het zo doen, dat de afgevaardigden en ook eventueel een enkele niet afgevaardigde het woord zullen voeren voor de pauze. Na de pauze zal het woord gevoerd worden namens het Hoofdbestuur door Prof. Mr. A. H. s'Jacob, door mij zelf namens de Tweede Kamerfractie en voorts, wanneer de Eerste Kamerfractie daartoe behoefte gevoelt, door een spreker namens deze Fractie. Ik hoop, dat wij nog tijd hebben voor repliek.

De waarschijnlijkheid is groot, dat er uit deze vergadering moties zullen komen en over die moties zal de vergadering natuurlijk een beslissing moeten nemen. U zult het met mij eens zijn, dat het hoogst ongewenst zou zijn, dat die beslissing zou worden genomen door een vergadering, die reeds aan het verlopen is. Het gevaar lopen wij, wanneer de vergadering al te lang gerekt wordt, want dan zullen verschillenden, die van ver uit het land komen, om hun trein te halen de vergadering vóór het einde moeten verlaten.

Ik zou het graag daarheen willen leiden, dat wij de beslissing over de moties nemen, wanneer de vergadering voltallig is. In verband met de beschikbare tijd moet men vermijden te herhalen, wat reeds door vorige sprekers is betoogd.

Wij voeren natuurlijk deze gehele gedachtenwisseling in een zeer vriendschappelijke geest, ook al zijn wij het op verschillende punten niet geheel eens. Wij zijn te zamen lid van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie en het zal U blijken, dat de verschillen niet betreffen onze beginselen en het uiteindelijk resultaat, doch uitsluitend beleidsvragen.

Nadat de vergadering zich accoord heeft verklaard met de door de Voorzitter voorgestelde orde van de vergadering, nl. dat de afgevaardigden en eventueel ook een enkele niet afgevaardigde het woord zullen voeren voor de pauze en na de pauze Prof. Mr. s'Jacob namens het Hoofdbestuur, gevolgd door Mr. Oud namens de Tweede Kamerfractie, komt aan de orde punt 2 der Agenda - Verslag van de Commissie voor de Notulen van de Algemene Vergadering van 8 en 9 April 1949 te Utrecht.

De heer J. Th. van der Voorde (Bussum) deelt namens de notulencommissie mede, dat de commissie de notulen heeft nagezien en in orde bevonden en stelt voor de notulen onder dankzegging aan het secretariaat te arresteren.

De vergadering gaat hiermede accoord.

De Voorzitter dankt de notulencommissie voor het werk, dat zij zich heeft getroost om de notulen na te zien.

Aan de orde is thans punt 3 van de Agenda: Benoeming van de notulencommissie voor de buitengewone algemene vergadering op 29 October 1949 te Amsterdam gehouden.

De Voorzitter stelt voor in de notulencommissie te benoemen:

Mr. A. de Bruin te Haarden

H. W. Holsmuller te Alkmaar

J. C. J. Mens te Heede.

De vergadering kan zich hiermede verenigen.

In de eerste plaats geeft de Voorzitter thans het woord aan de afgevaardigde van de Centrale Haarlem, die verzocht heeft deze vergadering te beleggen.

De heer A. J. F. Slondebroek (Haarlem) deelt mede kort te kunnen zijn in de uiteenzetting van de redenen, die de Centrale Haarlem ertoe hebben geleid deze vergadering aan te vragen. Deze redenen zijn van formele aard. Zij hebben slechts zijdelings te doen met het probleem van de Indonesische kwestie. Spreker wil teruggrijpen op het verloop van wat wij de laatste tijd hebben meegemaakt en de spanningen, die in onze partij zich hebben opgehoopt op een wijze, die duidelijk deed blijken, dat aan de "gebundelde oppositie" een groter belang moest worden toegekend dan blijkbaar van de zijde van het Hoofdbestuur het geval is geweest. Als eerste gecoördineerde oppositie zou kunnen worden aangemerkt de actie Enschede (13 of 14 afdelingen). Deze actie is opgevangen in de Partijraad. Gedeeltelijk is men er in geslaagd door het optreden van de heer Stikker, de afgevaardigden van deze afdelingen gerust te stellen. Toen is toegezegd, dat na het openbaar debat in de Tweede Kamer een algemene ledenvergadering bijeengeroepen zou worden. In dat openbaar debat is door de heer Oud een rede gehouden, die ons aller sympathie had, en waarin de heer Oud de grenzen heeft getrokken, waarbinnen dit beleid zich zou afspelen. Dit had naar de mening van het Hoofdbestuur en de Kamerfracties voldoende moeten zijn. Op 27 Augustus van dit jaar is een brief gekomen, waarin vermeld was, dat het Hoofdbestuur stond achter de Kamerfracties. Voor diegenen, die nog ongerust waren, zou op 8 October te Utrecht gelegenheid worden gegeven bij elkaar te komen voor een gedachtenwisseling met Hoofdbestuur en Kamerfracties, daar een algemene vergadering niet nodig werd geacht.

Dit leek een verkeerd standpunt te zijn, want na die brief hebben wij bericht ontvangen van twee Centralebesturen, nl. Arnhem en Nijmegen, dat men een vergadering wilde beleggen van de besturen van alle Centrales te zamen. Dit heeft ons verwonderd. In het reglement heeft men niet kunnen vinden, dat het bestuur van een Centrale in een politieke aangelegenheid als deze een rol had te spelen.

Het bestuur van de Centrale Haarlem is op deze kwestie dan ook niet ingegaan. Het heeft wel gevraagd op de hoogte te worden gehouden. Dit verslag heeft men ontvangen. Deze gang van zaken vond het Bestuur van de Centrale Haarlem evenwel onreglementair en het besloot dan ook zich niet aan te sluiten bij de actie, welke door deze beide Centrales werd gevoerd. Het bestuur van de Centrale Haarlem oordeelde de tijd gekoren voor een algemene vergadering, aangezien dit de enige plaats is, waar de leden zich kunnen uitspreken.

Hoewel het Hoofdbestuur zich had kunnen beroepen op de bepaling, dat twee Centralebesturen adhaesie moesten betuigen, voordat een

algemene vergadering bijeengeroepen zou moeten worden, heeft het dit niet gedaan. Het Hoofdbestuur heeft deze vergadering voorbereid, weliswaar niet vóór of op 8 October, daar dit om technische redenen niet mogelijk was, maar deze vergadering is het resultaat van het verzoek van het bestuur der Centrale Haarlem.

Het ligt niet op sprekers weg om op het eigenlijke onderwerp van deze dag in te gaan. Spreker spreekt de wens uit, dat deze vergadering tot resultaat zal hebben, dat wij het straks eens zullen zijn en dat de Kamerfracties een duidelijke indruk krijgen van wat er leeft in onze Partij, opdat naar buiten kan blijken, dat de V.V.D. ten opzichte van het beleid bepaalde grenzen trekt en niet meegetrokken wil worden op motieven, die niet onze motieven zijn.

Alvorens wordt overgegaan tot punt 4 van de Agenda : Bespreking van het beleid inzake Indonesië, vraagt de Voorzitter aan de heer J.K. Fredrikze (secretaris Centrale Arnhem), die in een brief d.d. 26 October aan het Hoofdbestuur heeft verzocht om minstens één uur spreektijd voor de afgevaardigden van 17 afdelingen, of hij in verband met het grote aantal sprekers en de beschikbare tijd ermee accoord gaat, dat voor deze afdelingen door drie sprekers het woord zal worden gevoerd.

De heer Fredrikze gaat hiermede accoord.

De heer Mr. A. de Bruin (Naarden) is van oordeel, dat, wanneer niet op het laatste moment nog wordt ingegrepen, er in Indonesië een communistische regering zal zijn of een oligarchische in de slechtste betekenis van het woord. Van welvaart zal geen sprake zijn. Volken zullen decimeren. En dit alles als gevolg van het feit, dat het Nederland van na de oorlog zich zijn roeping tegenover Indië niet heeft weten te herinneren noch zijn plicht om vooralsnog daar te blijven. Erger, Nederland verzuisde zijn dure plicht ervoor te zorgen, dat zijn bestuur niet door een toestand van chaos en onderdrukking zou worden opgevolgd.

Waar het nu op aankomt is, dat er een regering zal komen, die ver blijft beneden de voormalige Nederlands-Indische Regering wier eerste attribut eens was de bevolking te beschermen tegen haar eigen leiders.

Spreker zegt, dat men zich geen illusies zal moeten maken, dat straks bij het strijken van de Nederlandse vlag er een andere Unievlag, voor in de plaats zal komen.

Er zal geen regering zijn, die niet-nakoming van deze overeenkomst zal kunnen achterhalen. Natuurlijk moet het Uniestatuut worden verworpen en even natuurlijk moet de huidige Regering verdwijnen. Noch het een noch het ander kan nadelige gevolgen hebben. Een resolutie behoort niet in deze vergadering naar voren te worden gebracht. Het is de plicht van de Kamerleden te onderzoeken, wat er in de Partij leeft.

De afdeling Amsterdam heeft dit kenndijk anders gezien. Deze afdeling heeft voor de Kamerverkiezingen in 1948 onder een groot portret van Soekarno de suggestieve vraag gesteld: "Hebt U er ook genoeg van?" Daarin lag een belofte aan de kiezers en spreker meent te mogen aannemen, dat de Amsterdamse afdeling bereid is haar woord te houden. Spreker wil nog opmerken, dat deze verkiezingsleuzen in Amsterdam zijn gedrukt met toestemming van het Hoofdbestuur. Spreker zou nu graag zien, dat ons Kamerlid, Mr. Oud, nog vandaag hetzelfde zou zeggen tot onze Regering. (Applaus).

Dr.W.L. Wolff (Apeldoorn): De gehele Indonesische tragedie draait thans om één spil, nl. de kwestie van het zelfbeschikkingsrecht der minderheden. De oplossing van dit vraagstuk is de toetssteen, of onze Regering onze nationale eer zal handhaven of zich in de ogen van de wereld verachtelijk zal maken. Als de Regering deze minderheden in de steek laat, maakt de R.T.C. een goede kans van slagen. Wat hiervan de gevolgen zullen zijn, is niet moeilijk te voorspellen. Wij verwachten het verlies van Indonesië voor Nederland en in Indonesië het algemeen bloedbad. De generale chaos, die hieruit te voorschijn zal komen, kan alleen welkom zijn voor Moskou.

Wanneer de R.T.C. zonder resultaat uiteen zal gaan, staan de zaken anders. Dan kan er alleen chaos op Java ontstaan. Door de buitengewesten te bezetten, hebben wij nog een laatste kans de opstand te localiseren. Laten wij ons niet verbeelden, dat wij in de soevereine Republiek Djocja welkom vreemdelingen zullen zijn. Wij dienen aan te sturen op een mislukken van de R.T.C. en te streven naar een nationaal Kabinet, dat de Indonesische kwestie opnieuw aanpakt. Men late zich niet bang maken voor Amerika en voor sancties e.d. Amerika kan zich niet inzetten voor de onderdrukking der menselijke rechten en minderheden. Dit is geen critiek op de Kamerfracties, maar een gewetenskwestie. Wij willen niet verantwoordelijk zijn voor het verraad van de Indonesische minderheden. Het is duidelijk, dat als deze minderheden in de steek gelaten worden, hun menselijke rechten worden vertrapt en dat onderdrukking en terreur aan de orde van de dag zullen zijn. Alle andere kwesties vallen hierbij in het niet. Bovendien hangen deze vraagstukken met de kwestie van het zelfbeschikkingsrecht samen. Indien wij tegen de overdracht van de soevereiniteit zijn en de fracties stemmen tegen de R.T.C., dan kunnen daaruit enorme consequenties volgen. Deze gevolgen dragen wij niet alleen, daar de V.V.D. nimmer alleen in staat zal zijn de voorstellen der R.T.C. te verwerpen. Ook andere partijen zullen hiervoor aansprakelijk zijn. Wij doen niets bijzonders, als wij het vertrouwen in deze Regering opzeggen. Wij zullen de P.v.d.A. nimmer ons vertrouwen schenken. Dit zijn wij principieel verplicht evenals wij nimmer met de communisten zullen samenwerken. Als men met de P.v.d.A. in de Regering blijft samenwerken, is dit de ondergang van de V.V.D.

De Voorzitter heeft op 8 October gezegd, dat wij geduld moeten hebben. Dit hebben wij gehad. Wij zijn niet ongerust, maar vertwijfeld en aan de grens van de wanhoop. Wij voelen voor Indonesië en haar bewoners evenals voor ons vaderland. Indonesië zal in een chaos veranderen, als wij niet met de C.H.U. en de A.R. het roer omgooien. Wij bezweren de partij de minderheden te redden en te beschermen. (Applaus).

Mr.E.H. von Baumhauer (Amsterdam) stelt er prijs op mede te delen, dat hij geen afgevaardigde is van de afdeling Amsterdam. Spreker heeft een candidatuur geweigerd, daar hij zitting heeft in de delegatie van de gebundelde oppositie en deze beide functies zijn onverenigbaar. Spreker spreekt derhalve als gewoon lid van de Partij.

Er wordt altijd gezegd, dat de Partij niet het recht heeft om aan de fractie opte leggen, hoe zij dient te handelen. De fractie is vrij van ruggespraak. Natuurlijk willen wij niet van onze geachte fractieleden marionetten maken, maar anderzijds heeft de fractie zich te houden aan de beginselen der partij. Zij wordt niet beperkt door de Partij, maar door de beginselen. Tot onze be-

ginselen behoort democratie en niet dictatuur of oligarchie. Tot deze beginselen behoort de vrijheid, ook voor de minderheden en de buitengewesten. Deze kunnen niet bereikt worden in de Unie, die een schijn-Unie is met een schijn-Kroon. Nu behoort men niet alle details te kennen van de R.T.C., maar onze insiders weten al meer dan voldoende. Dinsdag jl. zijn zij bijeen geroepen om het droevige resultaat te horen. Het volk weet, dat H.M. verlaagd zal worden tot souvereiniteitsoverdracht, tot een schijn-Unie mede te werken en tot het dragen van een Kroon, waarin uitdrukkelijk staat, dat zij geen enkel recht heeft, noch uit staatsrechtelijk, noch uit volkenrechtelijk oogpunt. Onze Kroon is overeenigbaar met hamer en sikkel, waar wij via Djocja per se heengaan. Wij kunnen met deze Regering niet doorgaan. Zij heeft haar prestige verloren in Indonesië. Zij heeft niet meer het vertrouwen van het Nederlandse volk. Zij heeft ook geen gezag meer in de buitenwereld.

Wat zou het gevolg zijn als de R.T.C. niet mislukte? De wereld zou dan kunnen zeggen: dat droevig resultaat werd redelijk geacht door de huidige Regering. Alle opvolgende Kabinetten zien zich dan belast met het odium van onredelijkheid. Dit is niet een kwestie van intern staatsrecht, maar wij mogen de taak van een nieuw Kabinet niet verzwaren met een odium van onredelijkheid tegenover de gehele wereld.

Het wordt tijd, dat wij eisen gaan stellen. Spreker is ervan overtuigd, dat wij de gehele K.V.P.-fractie en ook de gehele A.R. en verreweg de meerderheid van de C.H.U. en Weltevree meekrijgen en verscheidene Eerste Kamerleden. Als wij nu zelfbeschikkingsrecht en een reële Unie eisen, dan rust het odium op Hatta en Djocja, als zij dit niet accepteren. Laten wij moeilijkheden noch sancties vrezen. De ergste sanctie, die ons kan treffen, is het trusteeship over Indonesië. Dat is altijd nog minder erg dan uitverkoop houden via Moskou. Spreker betoogt, dat dit Kabinet moet verdwijnen. Wij hebben wel vertrouwen in onze fracties, maar niet meer in deze Regering. De R.T.C. moet mislukken.

Tot slot wekt spreker op te stemmen voor de motie van de gebundelde oppositie.

De heer M.D.Scheer (Haemstede) zou in alle bescheidenheid het Hoofdbestuur en de Kamerfracties er nogmaals aan willen herinneren, dat deze vergadering in een hoogst ernstig moment bijeen is. Het beleid van de Kamerfracties en daarachter het Hoofdbestuur inzake de Indonesische kwestie heeft in den lande bij onze leden een verschrikkelijke indruk gewekt. Dit is begonnen met het stemmen voor de Grondwetwijziging in eerste lezing. Hierdoor hebben verschillende leden van de afdeling Heemstede voor het lidmaatschap van de Partij bedankt. Deze regen bedankjes houdt gelijke tred met het optreden van de Kamerfractie inzake de Indonesische kwestie.

Spreker wil er nog op wijzen, dat deze vergadering kan worden beschouwd als een verlengstuk van de bijeenkomst op 8 October te Utrecht. De voorzitter heeft te Utrecht gezegd: Wij kunnen niet meer bijzonderheden vertellen, want wij komen uit het Comité-Generaal subs. de R.T.C. of de Commissie van de Negenmannen. De Voorzitter heeft er dus op gewezen, dat deze mensen zich niet konden uitspreken.

Er is in Nederland een partij: Nederland en Oranje, die ook het landsbelang op het oog heeft. Deze partij komt ook uit het Comité-Generaal, maar zij durft wel stelling te nemen tegen het Indië-beleid. Waarom is er verschil tussen de houding van

onze fractie en die van die andere partij? Hierop zou spreker een antwoord willen hebben.

Mr. P.G. van Dijk ('s-Gravenhage) maakt onderscheid tussen de voorzitter van de Partij en de voorzitter van de fractie. Spreker stelt voorop, dat de fractie een zelfstandige taak heeft. Zij stemt en handelt naar eigen inzicht en geweten. De Partij is een orgaan, dat de afdelingsbesturen te allen tijde op de hoogte moet houden van datgene wat in de Partij leeft en tevens de fracties hieromtrent moet inlichten.

Overgaand tot het onderwerp van deze vergadering memoreert spreker, dat wij in 1948 bij het ingaan der verkiezingen stonde voor het feit, dat de nieuwe Kamers de Grondwetsherziening moesten behandelen. Onze Partij zou hiertoe steun verlenen aan een Regering, in wier beleid wij vertrouwen zouden kunnen stellen. Dit was de basis. De concretisering van dit beleid hebben wij gehoord in verschillende redevoeringen, welke door de Voorzitter zijn gehouden. De inhoud van deze redevoeringen was voor spreker bevredigend. Spreker wil hieruit enkele punten aanhalen, die hem steun hebben gegeven om geen critiek te oefenen. Deze zijn: Bevredigend moesten worden geregeld: inhoud en vorm van de Unie, de positie van de Kroon, de financieel-economische verhoudingen, de garantie van orde, rust en veiligheid en menselijke rechten. De samenstelling van de R.T.O. zou zodanig moeten zijn, dat de zekerheid bestond, dat de minderheden tot hun recht zouden komen.

Wat betreft de status van Nieuw-Guinea zegt spreker, dat dit niet tot Indonesië behoort. Spreker dringt erop aan, dat ook ten opzichte van dit punt onze positie wordt bepaald.

Tot slot dient spreker een motie in namens de afdeling Den Haag, luidend als volgt:

"De Buitengewone Algemene Vergadering van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie, bijeen te Amsterdam op 29 October 1949;

Spreekt haar instemming uit met de rede door de voorzitter van de Tweede Kamerfractie op 16 Augustus l.l. in de Tweede Kamer uitgesproken;

Vraagt zich ernstig af of het Regeringsbeleid thans zodanig is, dat de voorwaarden in de verkiezingscampagne gesteld voor medewerking aan de Grondwetswijziging en ondersteuning van het Regeringsbeleid nog aanwezig zijn en wijst daarbij op de volgende punten:

- a. inhoud en vorm van de Unie;
- b. de positie van de Kroon;
- c. de financieel-economische verhoudingen;
- d. de garantie voor orde, rust, veiligheid en menselijke rechten;
- e. de samenstelling van de Ronde Tafel Conferentie, waarop de minderheden niet vertegenwoordigd zijn;
- f. de status van Nieuw-Guinea; het prijsgeven van het Bestuur van Nw. Guinea in welke vorm dan ook (mederegering van een derde macht daaronder begrepen) dient te worden afgewezen;

Spreekt haar vertrouwen uit, dat geen medewerking aan de reconstructie van het Koninkrijk, waarbij o.a. deze punten niet bevredigend worden geregeld zal worden gegeven, zelfs al zou de LEETTER van de Grondwet niet worden aangetast;

In verzoekt het Hoofdbestuur de Kamerfracties in kennis te stellen met de inhoud van deze motie".



De heer P.C. Tirion (Bloemendaal) betoogt, dat de zorgen van vele V.V.D.'ers over de politieke en economische situatie belangrijk worden verzwwaard door de laconieke houding van hun vertegenwoordigers. Ondanks het voortdurend afglijden van de Nederlandse ondernemers naar steeds verder gaande concessies, blijkt niet naar buiten, dat onze Kamerfractie op die plaatsen, waar gehandeld kan worden, de belangen van ons Koninkrijk met kracht verdedigt. De leden van de V.V.D. horen van hun vertegenwoordigers steeds berichten in mineur: dat de zaak zo buitengewoon moeilijk ligt; dat uitermate voorzichtig moet worden gehandeld en steeds wordt geadviseerd om geduld te hebben en te vertrouwen, dat er nog wel iets zal zijn te redden.

Deze houding wordt door de afdeling Bloemendaal niet geapprecieerd. Nederland is klein, maar het is ontstaan door verbeterd vechten tegen een vaak hopeloos schijnende overmacht en niet door onderhandelen of praten. Spreker begrijpt niet, dat we niet kunnen en niet moeten vechten voor een rechtvaardige zaak en wel moeten praten met een tegenpartij, die ons hierin steeds weer de baas blijkt te zijn. Door dit onderhandelen kwam alles steeds op lossen schroeven te staan. Spreker zou een rond antwoord willen hebben op de volgende vragen: Waartoe zal het weghalen van onze troepen uit de Oost leiden, de enigen, die kunnen zorgen voor handhaving van orde en rust? Wie zal dan ervoor waken, dat de Nederlanders, die daar leven en werken, benevens al diegenen, die onze vrienden waren, veilig zijn?

Wie zal voorkomen, dat zij niet opnieuw ten offer vallen aan opgezweepte gewapende groepen, die ook door de nieuwe machthebbers daar niet in toom gehouden kunnen worden?

Welke plaats en levensmogelijkheden zijn er daar straks nog voor Nederlanders en Nederlandse ondernemingen? Wanneer dan hierdoor nog weer vele Nederlandse bronnen van harde valuta wegvallen, wie stopt dan de onherstelbare tekorten op de Nederlandse betalingsbalans?

De toenemende werkloosheid zal tot verdere emigratie leiden waardoor juist de besten van ons volk zullen vertrekken. Grote armoede staat ons straks te wachten.

Wanneer op deze zo belangrijke vragen geen bevredigend antwoord kan worden gegeven, meent de afdeling Bloemendaal, dat het onjuist is langer mede te werken aan een beleid, dat Nederland in deze onmogelijke situatie heeft gebracht.

Prof. Mr.C.W. de Vries (Rotterdam) maakt de opmerking, dat deze vergadering geen verantwoordelijkheid kan aanvaarden voor hetgeen de Kamerfractie doet. Het liberale beginsel laat de fractie zelfstandig, maar deze vergadering heeft haar eigen verantwoordelijkheid. Deze moet in een zeer korte motie worden gesteld.

De vergadering heeft geen verantwoordelijkheid voor de samenstelling van de Regering. Laat men vermijden de Koningin in deze discussies te betrekken. Wij hebben ons slechts af te vragen: Heeft ons nationale landsbelang deze Regeringspolitiek geëist? Daarop moet de vergadering antwoorden: ja of neen.

Spreker dient namens de afdeling Rotterdam de volgende motie in:

"De V.V.D., in vergadering bijeen op Zaterdag, 29 October 1949 is van mening dat: geen landsbelang dit regeringsbeleid heeft geëist, en gaat over tot de orde van de dag."

Spreker adviseert de vergadering zich hierover te beraden.

De heer Jhr.Mr.W.W.Feith (Groningen) legt er de nadruk op, dat het landsbelang gaat boven het partijbelang. Het landsbelang eist, dat onvoorwaardelijk het Regeringsbeleid wordt afgekeurd. Doet de vergadering dit niet, dan heeft de V.V.D. haar recht van spreken verloren.

Spreker brengt enige grieven naar voren:

1. herstel van Djoeja.

(Spreker vond de verdediging van dit punt door de heer Oud op 8 October te Utrecht zeer zwak).

2. het houden van de R.T.C. is in strijd met de nota van de Minister van 3 Augustus. Deze zegt, dat er niet meer geschoten mag worden. Dit strijdt met de feiten.

3. strijd met de Grondwet. De waarborging van de rechtszekerheid komt niet in het Statuut.

4. het verraad tegenover Ambon, Minahassa en Timor.

5. het betalen van 7 ton per dag aan de soldaten van de T.N.I., aangezien zij anders tot plundering zouden overgaan. Dit lijkt op chantage.

Waarom is niet gestemd voor de motie Schouten, toen deze werd ingediend op 6 Mei jl.?

Wij moeten liever het risico nemen een spaak in het wiel van de R.T.C. te steken dan de helling af te rijden en te pletter te vallen.

De heer A. Baars (Driebergen) acht zich geroepen de vergadering zijn inzicht kenbaar te maken, zoals hij dit uit eigen aanschouwingen in het begin van 1946, toen hij met een Regeringsopdracht aldaar verbleef, omtrent Indië heeft verkregen. Naar sprekers mening is al het voorgaande te wijten aan het feit, dat de Regeringspolitiek tot dusver gespeend is geweest van waardigheid, karakter en beginselen. Wijzend op de Duitse inval van 1940 betoogt spreker, dat nog nooit een volk te gronde is gegaan door geweld van buiten. Een volk kan alleen te gronde gaan door innerlijk verval. Wat wij op het ogenblik beleven, is het meest tragische voorbeeld van innerlijk verval. Een groot en waardig Nederlander, die in 1946 uit Indië werd verwijderd en die alleen de hand werd gedrukt door Generaal Spoor, omdat verder niemand de moed had dit te doen, heeft in een indrukwekkend betoog gezegd: Ik verklaar voor God en de mensen mij te schamen Nederlander te zijn.

In deze vergadering zullen wij straks moeten uitmaken, of er inderdaad in de partij een zo grote tegenstelling bestaat tussen Hoofdbestuur en partijleden, dat uitspraken moeten worden gedaan ten aanzien van een motie van wantrouwen in het Hoofdbestuur.

Mevrouw W. Bloem-Maas ('s-Gravenhage) wil rechtzetten, dat wat door de heer Van Dijk als een motie van de afdeling Den Haag is ingediend, op een vergadering van de afdeling niet als zodanig ter sprake is gekomen, maar dat de inhoud hiervan als inleiding was bedoeld. De motie, die door de Afd. Den Haag is aangenomen en op deze vergadering zal worden ingediend, heeft een andere inhoud.



De heer A. Meijer (Zeist) laat een waarschuwend woord horen. Verwijzend naar de woorden van de heer Oud, die op de vergadering van 8 October de oppositie verweet, dat zij niet opbouwend was in haar critiek, zegt spreker, dat men om te kunnen opbouwen eerst puin moet ruimen (door de huidige Regering te doen aftreden). Spreker ziet als oplossing, dat men Java aan de Republiek laat en dat men de souvereiniteit rechtstreeks overdraagt aan de drie andere gebieden. Nakaarten over de fouten der vorige Regeringen brengt ons niet verder. Hoe kunnen wij ons vrijwaren tegen herhaling? Het kan niet alleen anders, het moet ook anders!

Spreker ziet als oorzaak van de ellende, dat de huidige Regering alleen maar van vijken en moit van standhouden weet. De figuren zijn te slap en niet bij machte in deze tijden te besturen. Het zijn mooi-weer-zeilers en geen schippers. Zij laveren altijd weer, zelfs laveren zij nog als het voor de wind gaat.

De internationale lucht is vuil en dreigend. Onze Regering probeert er met wat praten af te komen. Wat deed ze voor oorlogsvoorbereiding? Het is weer als voorheen ten tijde van de "gebroken gewoertjes" en de "eenzijdige ontwapenaars".

Wij wensen een aftreden van deze Regering, vandaag. Wij weigeren nog langer deze Regering te steunen en daardoor medeverantwoordelijk te zijn. Wij wensen die Regering dit kenbaar te maken door als partij ons vertrouwen op te zeggen. Mocht de meerderheid onverhoopt anders beslissen, dan nog lopen wij niet de partij uit, doen niet mee met pogingen een nieuw partijtje op te richten. Wij blijven en zullen ons verzet op legale wijze in de partij voortzetten.

De heer J. Boomsma (Middelharnis) vraagt zich af, of er een mogelijkheid van samenwerking met Indonesië is. Spreker deelt een en ander mede over zijn recente reis door Indonesië.

In Makassar is een mooi hotel gebouwd, dat echter nu reeds scheuren vertoont, omdat het op een slechte fundering staat. Men wilde het per se door Indonesiërs laten bouwen en ervaren Nederlanders kwamen er niet aan te pas. Dit is een tekenend voorval. In Oost-Indonesië zijn de onderlinge verschillen tussen de bevolkingsgroepen zo groot, dat vruchtbare samenwerking uitgesloten is.

Het vaststellen van demarcatielijnen heeft geen praktisch resultaat opgeleverd, omdat de republikeinen nooit op hun woord te vertrouwen zijn. De infiltraties gaan op steeds groter schaal voort. Men kan met een Indonesiër nooit samenwerken. De haat zal voorlopig de samenwerking vergiftigen, zelfs in de buitengewesten.

In Indonesië heeft men niet het minste begrip van democratie. Wij zouden daar nog geruime tijd behulpzaam moeten blijven bij de opvoeding van de bevolking en daarom moet een andere koers worden ingeslagen.

De heer Ir. J. G. Bijddendijk (Amersfoort) dient namens de afdeling Amersfoort de volgende motie in:

"De Algemene Vergadering der Partij, gehouden te Amsterdam op 29 October 1949;

respecterende de positie van de leden van de Tweede Kamer fractie van de V.V.D., die volgens artikel 87 van de Grondwet zonder last van of ruggespraak met hen, die hen benoemen, hun stem in de Tweede Kamer der Staten-Generaal

moeten uitbrengen; nochtans menende, dat het het onbetwistbare recht is van een politieke partij om haar mening aan bedoelde Kamerfractie kenbaar te maken, alsmede, dat die fractie ook kennis dient te nemen van de in de boezem van dit vrijzinnige kiezersdeel levende gevoelens; gezien hetgeen tot dusverre omtrent het verloop der R.T.C. gepubliceerd is, alsmede de uitlatingen van verschillende Indonesische deelnemers aan die conferentie, waardoor de indruk wordt gevestigd, dat de eventueel nog te bereiken resultaten zullen uitlopen op een regeling van het Indonesische vraagstuk, die door haar halfslachtigheid en onvoldoende waarborgen van de rechten van de minderheden en Nederlanders tot een voor deze rampzalige ontwikkeling in de toekomst zal voeren, een situatie, die ook niet strookt met de beginselen der Partij, zoals die zijn neergelegd in artikel 7 van haar program; vertrouwende echter, dat de Kamerfractie voornoemd te zijner tijd haar veto zal uitspreken over elke regeling, waardoor evenbedoelde volkerengroepen in het gedrang zouden komen en waarbij onvoldoende waarborgen voor de toekomst zouden worden gegeven; NODIGT het Hoofdbestuur uit het bovenstaande ter kennis van bedoelde Kamerfractie te brengen, alsmede om de loop der politieke gebeurtenissen nauwkeurig te blijven volgen en onmiddellijk een nieuwe algemene ledenvergadering bijeen te roepen, zo mocht blijken, dat Regering en Parlement noodlottige beslissingen zouden willen gaan nemen."

Spreeker motiveerde de indiening dezer motie met de verklaring, dat er in brede kring ongerustheid blijft bestaan en dat het goed is dit nog eens aan Hoofdbestuur en Kamerfracties duidelijk te maken.

De heer Mr. Dr. L. J. J. Caron (Bussum) brengt een punt naar voren, dat nog niet is behandeld, nl. de vraag, of de Regering van de Kamer een mandaat heeft gekregen om op de basis van de Van Royen-Room Statements de R.T.C. te leiden. Als de Regering dit mandaat heeft gekregen, heeft dan onze Kamerfractie in de Tweede Kamer in de besloten vergadering aan deze toestemming medegewerkt? Wanneer zij dit heeft gedaan, dan heeft zij iets gedaan, waar de partij niet achter kan staan.

Spreeker begrijpt, dat men geen mededelingen kan doen uit een geheime vergadering en zegt dit, opdat de Kamerfractie het gevoelen van de partij kent. De Kamerfractie is door ons gekozen en de kiezers hebben een eigen verantwoordelijkheid. In deze verantwoordelijkheid is, dat men moet nagaan of deze gekozenen nog langer het vertrouwen van de kiezers hebben, ook voor de volgende verkiezing.

Als deze R.T.C. op de Van Royen-Room Statements berust, dan hebben wij alle loyale minderheden prijsgegeven.

Een van de belangrijkste personen van de B.F.O. heeft spreker medegedeeld, dat dit prijsgeven van de minderheden tot resultaat zal hebben, dat Nederland de meest gehate vreemdeling in Nederlands Indië zal worden. Niet alleen het Hoofdbestuur, maar ook de Kamerfractie moet weten, wat er in de partij leeft. Spreeker zegt niet bij voorbaat het vertrouwen in de fractie op. Het is mogelijk, dat de fractie nog tot

bezinning komt en de resultaten van de R.T.C. verwerpt. Dan zal later niet gezegd kunnen worden: Tout est perdu, même l'honneur!

De heer J.C.J.Mens (Neede) meent, dat men deze vergadering niet kan beschouwen als een rustige vergadering. Het is te begrijpen, dat een zekere emotie niet achterwege kan blijven. De vraag rijst, of er wel voldoende bezonnenheid was, toen men naar de vergadering ging. Spreker gelooft, dat men in wezen niet verschilt van mening inzake de Indonesische kwestie, wanneer wij het alleen voor het zeggen hadden. De Voorzitter, die ons vertrouwen wel heeft, heeft menigmaal onze fractie in moeilijke omstandigheden geleid. Men dient zich ervan bewust te zijn, dat, wanneer wij een beslissing nemen, deze zeer vergaande gevolgen heeft. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij deze vergadering. De vergadering moet zich dit wel realiseren.

Als ik hier hoor zeggen: "Deze Regering moet weg", dan vraag ik mij af, of de heren de consequenties hiervan wel aanvoelen. De vraag is, of wij hiermee positief iets veranderen. Het woord is straks aan de vergadering en spreker legt nogmaals de nadruk op de consequenties, die de beslissingen, die straks in de vergadering zullen worden genomen, ten gevolge zullen hebben.

Mr.B.P. van der Veen (Leeuwarden) dient namens zijn afdeling een tweetal moties in van de volgende inhoud:

- a. "De Volkspartij voor Vrijheid en Democratie, op 29 October 1949 in Algemene Vergadering te Amsterdam bijeen, haar grote bezorgdheid uitsprekende over het verloop der z.g. Indonesische kwestie, spreekt als haar oordeel uit, dat de tot standkoming ener nieuwe rechtsorde voor de in Artikel 1 der Grondwet genoemde Grondgebieden slechts aanvaardbaar is, voor zover deze in overeenstemming zal zijn met het bepaalde in het veertiende Hoofdstuk der Grondwet en met het standpunt dat door de Tweede Kamerfractie der V.V.D. bij monde van haar voorzitter Mr.Oud op 16 Augustus 1949 in de Tweede Kamer der Staten-Generaal is uiteengezet, een en ander voor zover deugdelijke waarborgen zullen zijn verkregen (voor de naleving der nieuwe rechtsorde, de rechtszekerheid, de fundamentele menselijke rechten en vrijheden en deugdelijk bestuur)".
- b. "De Volkspartij voor Vrijheid en Democratie, op 29 October 1949 in Algemene Vergadering te Amsterdam bijeen spreekt de wenselijkheid uit, dat de partij opnieuw in een Algemene ledenvergadering de gelegenheid zal krijgen haar standpunt te bepalen zodra de resultaten van de Ronde Tafel Conferentie openbaar zullen zijn; nodigt het Hoofdbestuur uit de daartoe nodige maatregelen te treffen".

Spreker meent in de eerste plaats, dat er geen grote verschillen bestaan tussen de oppositie en de overige afdelingen van de Partij en voorts, dat veel voorkomen had kunnen worden, indien het Hoofdbestuur ons eerder in de gelegenheid had gesteld ons in een Algemene Vergadering uit te spreken.

Spreker hoopt, dat binnenkort, wanneer meer bekend is omtrent de resultaten van de R.T.C., wederom een algemene ver-

gadering zal worden belegd. Wij menen, dat wij de oppositie in vele dingen kunnen meevoelen. Wij willen echter een duidelijk onderscheid maken tussen de tijd vóór 1948 en daarna. De fouten, die daarvoor zijn gemaakt, kunnen wij niet meer herstellen. Wij hebben ons te houden aan de Grondwetswijziging en aan het Partijprogram. Wij kunnen onze instemming betuigen met hetgeen de heer Oud heeft gezegd in de Tweede Kamer op 16 Augustus jl. Onze houding wordt bepaald door het Veertiende Hoofdstuk van de Grondwet. Het verschil tussen de oppositie en de afdeling Leeuwarden bestaat hierin, dat de oppositie meent dat op dit ogenblik de Regering reeds moet vallen, terwijl, wanneer de motie van Leeuwarden zal worden aangenomen, gewacht zal worden tot de resultaten van de R.T.C. bekend zijn.

Spreeker vertrouwt, dat onze Kamerfractie de resultaten van de R.T.C. niet zal ratificeren, wanneer deze in strijd zijn met vorgenoemde richtlijnen.

De heer Ir.B.H. ter Kuile (Hengelo): De afdeling Hengelo is ook in hoge mate verontrust over de gang van zaken van de R.T.C. Zij is zich ervan bewust, dat zij op het moment, dat de R.T.C. uiteen zal gaan, eerst met de beslissing moet komen. Wij zijn ons bewust, dat wij in een zeer emotionele toestand verkeren en wij gevaar lopen onze paarden te verwisselen in de stroom, wanneer wij die willen oversteken. Dit is een zeer gevaarlijk moment. Wij hebben in December 1942 de rede van H.M. de Koningin gehoord. Toen wij zelf met de voet van de bezetter op onze nek stonden, hebben wij gezegd, dat het wel eens zou moeten gebeuren, dat Nederland en Nederlands-Indië vrij kunnen samenwerken en Indië een vrij land zal zijn. Wij hebben toen gemeend, dat dit in een generatie zou worden uitgewerkt en dat wij de tijd zouden hebben om het Indonesische volk langzamerhand voor te bereiden op deze zelfstandigheid. Deze zelfstandigheid heeft toch altijd in het verschiet gelegen. Op dit moment moeten wij niet vergeten, dat dit een zeer belangrijk punt is in onze levensbeschouwing t.o.v. Indonesië. Wij menen, dat, hoewel Christensen al dadelijk een kookboekje in ons nest heeft gelegd door erkenning van de Republiek, wij moeten trachten dit ei uit het nest te werpen Er zijn verschillende mogelijkheden. Voor onze Kamerfractie is het een moeilijke beslissing en wij onderschatten haar verantwoordelijkheid niet.

Wanneer wij straks onze stem uitbrengen, moeten wij ons indenken in de plaats van onze Minister President en dan met het besef van onze verantwoordelijkheid stemmen.

De afdeling Hengelo heeft geen behoefte aan een motie. Zij heeft nog steeds het volste vertrouwen in de huidige Kamerfractie.

De heer N.J.L. Rosman (Oosterbeek) dient namens 22 Afdelingen de volgende motie in:

"De Algemene Vergadering van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie te Amsterdam bijeen op 29 October 1949 spreekt als haar mening uit, dat zij zich niet kan verenigen met het beleid van de Regering inzake Indonesië en is van mening, dat de V.V.D. geen medeverantwoordelijkheid voor dit beleid meer kan dragen".

In een algemene vergadering werd deze motie besproken,

doch vele leden hadden daartegen bezwaren, omdat men deze praematuur vond.

Om aan de wensen van degenen, die van oordeel waren, dat met de indiening van deze motie moest worden gewacht totdat de resultaten van de R.T.C. bekend waren, tegemoet te komen, werd besloten de motie te doen voorafgaan door de volgende zin:

"Voorzover de gebrekkige voorlichting der Regering ons een oordeel kan geven, spreekt de Algemene Vergadering van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie etc."

Mr. B.H.A. van Kreel (Amsterdam), die grote zakelijke belangen in Indië heeft en daardoor goed is ingelicht, verklaarde, dat op Sumatra's Oostkust alles uitstekend gaat. Dit komt door de goede samenwerking tussen de inheemse bevolking en de Nederlanders. Ook de verhouding met Dr. Mansoer is voortreffelijk. De minderheden willen alles behalve samenwerking met de Republiek. Spreker wijst de Kamerleden met nadruk op de belangen van deze minderheden.

Spreker zou het betreuren, indien de Hollandse militairen uit de buitengewesten zouden worden teruggetrokken, voordat de plaatselijke overheid te kennen geeft hen te kunnen missen.

Ten slotte: Wat kan men bereiken als men op het ogenblik zegt: deze Regering moet weg? Wij slaan een figuur tegenover het buitenland en wat krijgen wij ervoor terug? Wij hebben al amateurs, maar dan komen er nog erger amateurs.

Dr. W.C.J. ten Pas (Heemstede) deelt mede, dat vele leden van de afdeling Heemstede bezwaar hebben lid te zijn van een partij, die op het ogenblik een regeringspartij is. Spreker voelt geen behoefte over deze bezwaren uit te weiden.

Wij hebben ons afgevraagd, op welke wijze wij deze bezwaren kenbaar zouden kunnen maken en of het juist is in deze vergadering een motie aan te nemen om de Regering naar huis te sturen. Wij hebben ons evenwel te richten tot de Kamerfracties. Zij moeten al of niet het vertrouwen in de Regering opzeggen. Daarom heeft Heemstede zich in een motie direct tot de Kamerfracties gericht.

Dit spijt ons, omdat wij toch wel vertrouwen in onze Kamerfracties hebben. Wij mogen toch wel zeggen: Tot hier en niet verder. Na de rede van Mr. Oud in Augustus in de Kamer was men weer gerustgesteld. Daarnaast kwam de R.T.C., waarin volgens onze Grondwet de minderheden moeten worden gehoord. Dit is niet gebeurd. Spreker vraagt zich af, of de Kamerfracties niet gedacht hebben aan de parlementaire middelen, zoals het stellen van vragen aan de minister of parlementaire interpellaties, inzake het horen van de minderheden ter R.T.C.

Spreker wijst erop, dat achter de Kamerfracties een partij van prominente figuren staat, die hen op alle mogelijke wijzen zal steunen. Daarom hebben wij in onze motie kenbaar gemaakt, dat wij ons niet kunnen verenigen met het feit, dat de Kamerfracties niet hebben aangedrongen op het horen der minderheden ter R.T.C.

Op de vorige bijeenkomst van 8 October heeft de heer Vonk gezegd, dat wij ons woord gestand moeten doen tegenover de Indonesiërs. Deze stelling geldt niet alleen tegenover de

Indonesiërs, doch ook tegenover de Nederlanders. Wij dienen ons te houden aan de Grondwet. Onze regering in Indië loopt ten einde. De soevereiniteit zal worden overgedragen. Maar als een goed beheerder moeten wij eerst ons testament maken. Het testament, dat wij nu gaan maken, is funest. Wij treden met voeten onze eigen beginselen van onze democratie.

Ir. F. Maas Geesteranus (Bilthoven): Het Regeringsbeleid na de bevrijding is te karakteriseren met de begrippen plooiën en zoet houden. Er was geen beginselvastheid. Wat is terechtgekomen van de uitspraak: Nooit onderhandelen met collaborateurs zoals Soekarno? Thans is in engere zin ons vertrouwen in eigen partij geschonden, omdat van de verwozenlijking van de leuze: "het roer moet om", niets bemerkt is. De voorlichting van het Hoofdbestuur aan de afdelingen resp. de leden is onvoldoende.

Een ernstige wens van de leden is om de Partijraad in deze tijd zeker om de twee maanden bijeen te roepen en dan ook zijn mening tot uiting te laten komen.

Door de publicaties over de resultaten van de R.T.C., waartegenover geen enkele Regeringsverklaring een bewijs van karakter stelt, is ons vertrouwen in de huidige Regering volkomen verdwenen. Waar blijft na alle uitlatingen van de Republikeinen een verklaring van onze Regering, dat deze bereid is de soevereiniteit te verlenen, doch slechts onder voorbehoud van minimum eisen als:

Overdracht alleen op de basis van orde en rust en  
Garantie have en goed van alle Nederlanders en aan  
Nederland getrouwe Indiërs en

de Nederlandse Regering garandeert de positie van haar  
ambtenaren in Indië en van de Nederlanders van gemengd ras;  
de Nederlandse Regering doet onder geen enkel beding  
afstand van Nieuw-Guinea.

Men vindt, dat Minister Stikker te zetelvast is. Als men het roer niet kan omgooien, dient men weg te gaan om het aan een ander over te laten. Men was van oordeel, dat de Kamerleden hun verkiezingsbelofte niet zijn nagekomen. De motie is niet aangenomen om de Kamerleden in een bepaalde richting te dwingen, maar in de hoop, dat de Kamerfractie met meer ruggegraat zal optreden.

De motie luidt als volgt:

"De leden van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie van de afdeling De Bilt-Bilthoven op Woensdag, 5 October 1949 te Bilthoven in vergadering bijeen:

spreken als hun mening uit, dat zij, door het herhaald afwijken van de doelstellingen, waarmee de V.V.D. de verkiezingen voor de Tweede Kamer in 1948 is ingegaan, hun vertrouwen in het tot dusverre gevoerde beleid der Tweede Kamerfractie t.a.v. de Indische kwestie hebben verloren, alsmede de houding van het Hoofdbestuur der partij, terzake van het geven van onvoldoende voorlichting op dit gebied afkeuren.

Zij zijn voorts van mening, dat genoemd vertrouwen pas kan worden hersteld, indien de Tweede Kamerfractie zich met alle haar ten dienste staande middelen krachtig verzet tegen de tot dusverre gevolgde, naar hun mening voor het Land noodlottige, Indische politiek der Regering en nodigen mitsdien hun afgevaardigden ter Algemene Ledenvergadering op 29 October a.s. te Amsterdam aanwezig uit, bovenstaande aldaar ter kennis te brengen van de verga-



dering en gaan over tot de orde van de dag".

De heer Mr. H. J. Roethof (Utrecht) zegt, dat de afdeling Utrecht vooralsnog vertrouwen stelt in het Hoofdbestuur. Spreker heeft enige jaren in Indonesië doorgebracht. Het heeft hem vaak getroffen, dat er in Nederland gebrek aan nuchterheid is te constateren en dat men zo vaak achter de feiten heeft aangelopen.

Zulks constateert spreker ook bij de "gebundelde oppositie".

De ontwikkeling van de afgelopen jaren heeft ons met zorg vervuld. In dit stadium moeten wij bedenken, dat wij alleen nog maar mogen hopen op datgene, wat bereikbaar is en niet op dat, wat wij gaarne zouden willen.

Wanneer wij thans door onverantwoorde moties het Hoofdbestuur en de Kamerfracties min of meer in een dwangpositie zouden brengen, dan zou dit tot gevolg hebben;

1. internationale consequenties, die wij niet kunnen overzien;
2. dat, vooral na de ervaringen met de Federalisten, wij van die zijde geen steun behoeven te verwachten;
3. dat een meerderheid voor een dergelijk beleid in Nederland niet is te vinden.

Een ministeriële crisis zou ons in een positie van constitutioneel onvermogen plaatsen. Het resultaat zou zijn, dat wij hierdoor ook de goedwillenden, degenen, die ons het naast staan, daarvan prijs geven. Een dergelijke crisis zou voor de extreme partij het meeste nut hebben en deze zou daarvan het meest gebruik maken.

Op het ogenblik kunnen wij alleen vaststellen, wat voor ons van belang is:

- a. Status van Nieuw Guinea,
- b. belangen der minderheden,
- c. zelfbeschikkingsrecht.

Iedere overijlde stap achten wij onverantwoordelijk. En dan is het zeker, dat wij onze laatste kans hebben verspeeld. De consequenties zijn niet te overzien. Onze kans op een langdurige samenwerking met Indonesië is dan verspeeld.

Spreker hoopt, dat het vertrouwen van de Afdeling Utrecht in het Hoofdbestuur niet misplaatst zal zijn.

De heer A. Schipper (Bloemendaal) wil teruggrijpen op hetgeen op de laatste vergadering in Utrecht is gezegd, nl. dat het militaire apparaat in Indonesië tekort is geschoten. Spreker gelooft hiervan niets. Het leger, de marine en de luchtmacht kunnen niet doen, wat gedaan moet worden, omdat hun krachten beknot worden door onvaderlandse betweterij en politiek gekonkel. Hebben wij niet allen met de grootste bewondering de inneming van Djocja gevolgd? Is dat impotentie, is dat onmacht? Neen.

Maar wat staat te gebeuren, als alles gaat lopen, zoals wij dat nu kunnen verwachten:

1. Onze troepen weg, met als gevolg geen gewaarborgd bestuur. Onderdrukking, corruptie, levensgevaar voor Indische Nederlanders, Chinezen en ons goed gezinde inheemsen.
2. Het wegtrekken van duizenden Nederlanders uit handel, industrie en cultures, waardoor het gehele economische bestel in Indië wordt lam geslagen. Brodeloosheid voor al deze mensen en hongersnood onder de bevolking.
3. Het wegvallen van geneeskundige en sanitaire diensten, waardoor pest, cholera, enz. zullen uitbreken en het volk zullen

decimeren.

4. Geheel Indië zal ten proef vallen aan het communisme, zoals wij dat in China en Birma hebben gezien.

Wie onzer zou deze verantwoordelijkheid voor alles, wat ik heb genoemd, op zich durven nemen? De Regering is van het Indonesische probleem dood- en doodmoe en daarom haakt zij naar het einde. De R.T.C. moet eindigen en de Regering rolt van de ene concessie in de andere. Het gezonde verstand van het Nederlandse volk moet hier ingrijpen.

De heer A. Vos ('s-Gravenhage) spreekt uit ervaring wegens een langdurig verblijf in Indonesië. Wij hebben geen bezwaar om Indonesië de onafhankelijkheid te geven. Dit moet evenwel gebeuren op de goede manier en niet op de wijze, zoals het nu waarschijnlijk zal gebeuren. Het zou erger zijn dan een misdaad, als op dit ogenblik aan Indonesië die onafhankelijkheid wordt gegeven en onze troepen binnen een maand terugkeren. Het is ook een misdaad om de minderheden prijs te geven.

Art. 4, eerste lid van de Overeenkomst van Linggadjati zegt:

"Samenstellende staten van de Verenigde Staten van Indonesië zullen zijn de Republiek, Borneo en de Grote Oost, onverminderd het recht van de bevolking van enig gebiedsdeel om langs democratische weg te kennen te geven, dat zij haar plaats in de Verenigde Staten van Indonesië op andere voet geregeld wenst te zien".

Spreker acht het een misdaad en een schade voor het Nederlandse volk en onze partij, wanneer niet een protest inzake het horen van de minderheden in de Kamer opgaat.

Over Nieuw-Guinea merkt spreker op, dat we dat niet moeten prijs geven, aangezien dit achterlijk land nog goed kan worden benut voor onze Indische Nederlanders. Het zou een misdaad zijn, als wij dit gaven aan de grote Oost.

In verband met de chaos op Java, de vernielingen aldaar, het wegtrekken van onze troepen, kapitaalverlies enz. waarschuwt spreker, dat op deze wijze het communisme in Indië wordt binnengehaald.

De heer C.F. Henke (Zeist): Het heeft spr. bevreemd en niet prettig aangedaan, dat deze vergadering, waarin zulke belangrijke beslissingen kunnen vallen, eerst op 29 October werd uitgeschreven, want het Hoofdbestuur moet geweten hebben, dat dit zeer laat zou zijn om nog afdoende invloed op de gang van zaken te kunnen uitoefenen.

Reeds op 10 October verscheen in het Utrechts Nieuwsblad een bericht, dat Minister van Maarseveen had verklaard, dat de resultaten van de R.T.C. finaal zouden zijn en dat deze bij de debatten in de Kamers niet kunnen worden geamendeerd. Deze kunnen dus worden aangenomen of verworpen. Het is niet waarschijnlijk, dat het Parlement het risico wil lopen om het beleid om te buigen. Tot zover dit blad.

Er zijn bezwaren gemaakt tegen het streven van de oppositie om de Regering te laten vallen. Spreker blijft evenwel staan op het standpunt, dat de R.T.C. moet mislukken. De Regering moet weg, nu!

De vergadering wordt geschorst tot 2.30 uur om de aanwezigen gelegenheid te geven de lunch te gebruiken.

De Voorzitter geeft na de middagpauze het woord aan Prof. Mr.E.H. 's-Jacob, die namens het Hoofdbestuur zal spreken.

Prof.Mr.E.H. 's-Jacob: Ik wil in de eerste plaats wijzen op het recht van het vrije woord in deze belangrijke en bewogen vergadering. Het sentiment komt men er niet; het koele verstand moet beslissen.

Er kan ook een plicht tot spreken zijn; voor mij persoonlijk geldt dit laatste, omdat ik indertijd met de heer Bierema zitting heb gehad in de Staatscommissie voor de Grondwetsherziening. Toen heb ik geboren zien worden een verandering van koers in het Indische beleid van de Partij van de Vrijheid. Aanvankelijk een standpunt van volledige oppositie, daarna een standpunt van geclausuleerde medewerking. De resultaten van de Grondwetsherziening hebben niet gebracht de verwezenlijking van onze beginselen. Daartegenover hebben andere dingen gestaan. O.a., dat er beloften waren gedaan, die moesten worden nagekomen. Daartegenover heeft gestaan, dat er moeilijkheden zouden ontstaan, wanneer Nederland door een mislukking van de Grondwetsherziening zijn eigen pad bleef blokkeren. Daartegenover heeft gestaan de befaamde clausule van de twee derde meerderheid. Wij hebben ons wel degelijk gerealiseerd, dat het voor ons een groot voordeel was, dat daardoor ook onze medewerking bij verdere belangrijke stappen noodzakelijk was. Wij hebben ons gerealiseerd, dat dit zwaard aan twee kanten snijdt en dat ook de medewerking van de Partij van de Arbeid in deze omstandigheden noodzakelijk was. Wij hebben ons gerealiseerd, dat hieruit een plicht tot samenwerking zou ontstaan voor vier grote groepen en dat het bijzonder moeilijk zou zijn zich aan deze plicht te onttrekken. Men kan nu eenmaal met 34 stemmen wel iets tegenhouden, maar men kan met diezelfde 34 stemmen niets beginnen. In ons parlementair stelsel is het de meerderheid, die kan regeren. Als men met een groep van iets meer dan een derde de Regering gaat omverwerpen, dan betekent dit niet, dat men de regering in handen heeft. Daarom behoeft men nog niet tot iedere prijs mede te werken. Het is de vraag uiteindelijk, of er een zo belangrijke reden is om zijn steun te ontfeggen, dat men dit risico kan aanvaarden.

Ik ben geneigd te onderscheiden de verschillende standpunten t.a.v. de Indonesische kwestie, zoals die in onze kring in deze vergadering en daarbuiten zijn ingenomen. Aan de ene kant het standpunt, dat ik mij veroorloof optimistisch te noemen, waarvan men de strekking misschien het kortst kan samenvatten in de titel van het Hoofdartikel van het voorlaatste nummer van Elsevier: "Alles weggeworpen". U zult zich afvragen, hoe men dat optimistisch kan noemen. Ik wil verwijzen naar de positie van een man, die bezig is al zijn meubilair het raam uit te smijten. Als men hem bij zijn arm grijpt en zegt, dat hij idioot is, heeft men de kans, dat een deel van zijn meubilair binnen blijft. En nu is onze positie t.a.v. Indonesië daarmee te vergelijken. Sinds 1946 zijn wij bezig geweest souvereiniteit weg te gooien.

Wanneer iemand daarentegen bezig is zijn boeltje uit het water op te vissen en dat wordt hem verder belet, dan staat hij met lege handen en heeft het nakijken. Het is niet prettig te zeggen, maar m.i. is Nederlands positie eerder te vergelijken met die van de visser, dan met die van de man, die zijn meubilair uit het raam gooit. De souvereiniteit van 1942, krachtens welke Nederland uit eigen wil een nieuwe positie voor Indië zou bepalen, hebben wij niet teruggekregen. Voor mij ligt dit pijnlijke feit op tafel.

Een ander standpunt - het pessimistische - is: Wat hebben wij nu eigenlijk over? De militaire situatie is hopeloos, met geweld bereiken wij niets meer. De consequentie van dit standpunt is, dat men Gods water over Gods akker laat lopen. Hiervoor voel ik niet. Wij verbeelden ons toch niet, dat de militaire situatie zo is, dat althans op de hoofdplaatsen de Nederlandse troepenmacht de levens en het goed van de Europeanen en van ieder, die een eerlijke zaak dient, zal kunnen beschermen?

Dit zijn de twee standpunten, die ik tegenover elkaar zie. Zelf zie ik een tusschenweg. De toestand van Nederland ten aanzien van Indonesië is duister en hangt aan een dunne draad. Het zal een zaak zijn van heel zorgvuldig opbouwen. Andere mogelijkheden zie ik niet. Wij moeten zorgen, dat deze draad niet ineens gaat afknappen.

Ik wil een opmerking maken over de beslissing, die straks in de Staten-Generaal zal moeten worden genomen. Het zal gaan om twee dingen: voorstemmen of tegenstemmen. Amenderen kan men niet. Men kan misschien nog met een motie komen, maar het gaat om stemmen voor of tegen. Men dient zich volkomen rustig af te vragen, welke argumenten pleiten voor het een en welke voor het ander. Men moet dit doen met het oog op 's lands belang en vrij van sentiment. Ik vraag mij af, wat er zal gebeuren, indien men de overeenkomst verwerpt. Er zijn internationale moeilijkheden. Men zal in Nederland krijgen een politieke crisis, die van langdurige aard zal zijn en moeilijk. Misschien zullen wij deze nog te boven komen. Maar hiertegenover staat, dat, indien verwerping plaats vindt, wij rekening zullen moeten houden met het feit, dat de vijandelijkheden op Java met grote hevigheid zullen uitbarsten. Dit zou betekenen groot verlies aan mensens levens en eigendom. Wanneer men zich afvraagt, wie bereid zullen zijn om tegen te stemmen, dan zou het antwoord luiden: De A.R., Walter en misschien enkele leden van de C.H.U. Wij moeten ons toch ook realiseren, dat er nog een fractie in de Kamer is, die haar aanwijzingen uit Moskou krijgt, en dat deze fractie door tegenstemmen, daarin voor Moskou het grootste voordeel ziet.

Aan de andere kant kan men zich afvragen, wat er gaat gebeuren, wanneer wij voorstemmen. Dat zal een zeer moeilijk besluit zijn. Uw fractie kan niet voorstemmen zonder overtuigd te zijn, dat dit in overeenstemming is met de Grondwet. Het zal waarschijnlijk moeite kosten om te beredeneren, of dit nog in overeenstemming is met de Grondwet. Als dit niet zo is, kan men als Kamerlid niet voorstemmen. Men stelle zich waarlijk niet voor, dat met deze souvereiniteitsoverdracht de rust en orde ook op Java door Indonesië zullen worden gehandhaafd. Men ziet een toekomst van onzekerheid. Men vraagt zich af, of het tempo, waarin deze Indonesische leiders in staat zullen zijn om een zekere mate van rust en orde te handhaven, wel ongeveer gelijk zal zijn aan het tempo, waarin de Nederlandse troepen zullen worden teruggetrokken.

Hiermede heb ik getracht U de overwegingen weer te geven naar de ene en naar de andere kant, waaruit men een keuze zal moeten doen. Deze keuze zal niet nu, maar iets later moeten worden gedaan. Wij kunnen nu nog niet alles overzien en weten nog niet precies, onder welke omstandigheden gekozen zal moeten worden. Deze keuze laten wij gaarne aan de Kamerfracties over. Wij weten, dat het een moeilijke keuze is, maar wij vertrouwen,

dat U, mijnheer de Voorzitter en Uw fractie in deze de beste keuze zullen weten te doen. Er kunnen omstandigheden zijn, waardoor U zich gerechtigd acht neen te zeggen. Er zullen waarschijnlijk omstandigheden zijn, waardoor U zich verplicht zult voelen om te zeggen: ja, dit is toch beter dan het andere. Ik geloof niet, dat wij hier als vergadering er daarmede af zijn. Het is toch wel heel toevallig, dat er in Utrecht vergaderd wordt door de C.H.U. en hier in Amsterdam door de V.V.D., op dezelfde dag, over dezelfde kwestie en met ongeveer dezelfde moeilijkheden. In ik geloof niet, dat wij al te pedant zijn, wanneer wij zouden zeggen, dat het toch wel zeer waarschijnlijk is, dat er op de uitspraken van deze vergaderingen zal worden getoetst, niet alleen door de Regering, maar ook door de leden van de Indonesische delegatie.

Ik meen, dat zulks van belang is, juist op dit ogenblik, omdat wij weten, dat de R.T.C. nog niet beëindigd is. Wanneer deze conferentie geëindigd zal zijn, zal er iets op schrift zijn gesteld. Maar onder deze omstandigheden is het misschien mogelijk en nuttig voor ons, als vergadering, te doen wat wij kunnen om een waarschuwend woord te laten horen. Wij hebben reeds een aantal moties, maar laten wij dit aantal niet uitbreiden. Ik geef de vergadering in overweging de motie van de afdeling Den Haag, ingediend door de heer van Dijk, te steunen, ongeacht het feit, of de Regering deze motie al dan niet prettig vindt.

De Voorzitter beantwoordt nu de verschillende sprekers:

Prof. s'Jacob heeft het woord gevoerd namens het Hoofdbestuur en ik zal het woord tot U richten in mijn kwaliteit van voorzitter van de Tweede Kamerfractie. Dit wil niet zeggen, dat de voorzitter van het Hoofdbestuur het oneens zou zijn met hetgeen de heer s'Jacob heeft gezegd, want hiermede kan ik van mijn kant mijn hartelijke instemming betuigen. De voorzitter en de leden van de Tweede Kamerfractie hebben uit de aard der zaak toch weer een enigszins andere positie dan het Hoofdbestuur van de Partij. Het zal dus nuttig zijn, indien ik het standpunt van de Tweede Kamerfractie nu nog eens duidelijk voor U uiteenzet.

Ik begin te zeggen, dat veel van wat wij hedenmorgen hebben gehoord over de zeer grote ongerustheid, die in onze Partij heerst met betrekking tot de ontwikkeling van de zaken in Indonesië, door alle leden van de Kamerfractie ten volle wordt gedeeld. Er is op dit punt tussen U en ons geen enkel verschil. De grote vraag evenwel, waarvoor wij staan, is, welke beslissingen moeten worden genomen. Een is het wel eens zo, dat men bij het nemen van een besluit, dat op het eerste gezicht voor de hand zou liggen, wanneer men de zaak dieper bekijkt, tot de slotsom moet komen, dat een dergelijk besluit de zaak niet zou verbeteren, maar verslechteren.

Om dit duidelijk te maken moeten wij eerst een ogenblik teruggaan tot onze verkiesingscampagne in 1948. Ook in deze vergadering hebben wij klanken gehoord als: Gij zijt ontrouw aan hetgeen de Partij bij de verkiesingen aan de kiezers heeft beloofd.

Ik moet beginnen met dit volstrekt te ontkennen. Wij moeten ons afvragen, waar dit standpunt van de Partij bij de verkiesingen van 1948 is vastgelegd. Er zijn twee documenten, die dit standpunt bepalen:

Ten eerste: Ons beginselprogram, artikel 7, waar wij uitspreken,

waarnaar de Partij wenst te streven inzake de hervorming van het Koninkrijk.

Ten tweede: het Verkiezingsmanifest van 1948.

Deze beide stukken zijn uitspraken van de Partij als geheel. Wij hebben in de oprichtingsvergadering van de Partij in Januari 1948 dit beginselprogramma vastgesteld. In de Algemene Vergadering van Mei 1948 hebben wij het Verkiezingsmanifest vastgesteld. Wij hebben daarover uitvoerige debatten gehad. Dat manifest is het officieel document, waarmee de Partij de verkiezingsstrijd is ingegaan. De Partij had het recht te verwachten, dat de leden deze documenten zouden nemen als leidraad voor hun beleid. Het is nu de vraag of men daaraan kan voldoen. Men kan in een situatie komen, dat men voor en tegen tegen elkaar moet afwegen. Het Beginselprogramma en het verkiezingsmanifest zijn echter tot op de huidige dag de grondslag van het beleid van de Kamerfracties en wij zijn daarvan ook geen haarbreed afgeweken.

Wat was nu juist deze omschrijving van het doel van onze Indonesische politiek, de praktische staatkundige positie, zoals die ingetreden was in verband met de Grondwetsherziening in 1948? Deze Grondwetsherziening was de inzet van de verkiezingen. Deze werd in eerste instantie door de beide Kamers aangenomen. Hierover moest na de verkiezingen met een twee derde meerderheid worden beslist.

In ons Verkiezingsmanifest is gezegd, dat de beginselen van deze Grondwetsherziening voor ons aanvaardbaar waren, dus niet in strijd met ons Beginselprogramma. Wij hebben verder gezegd: Deze beginselen kunnen op verschillende wijzen worden uitgevoerd. Wij moeten rekening houden met de mogelijkheid, dat de uitvoering daarvan zou geschieden op zodanige wijze, dat wij deze niet voor onze verantwoording zouden mogen nemen. Onze stem over de Grondwetsherziening in tweede lezing zou niet slechts afhankelijk mogen zijn van de inhoud van de nieuwe Grondwetsbepalingen, maar ook van de waarborgen, die wij kregen in de Kabinetsformatie en in het Regeringsprogramma. Als het nieuwe Kabinet en het programma ons niet de waarborgen geven, dat er een ander beleid zal worden gevoerd dan in het verleden, dan zullen wij onze stem moeten onthouden, hebben wij met nadruk betoogd.

Ik moge U herinneren aan de eerste vergadering van de nieuwe Kamer. Toen heeft de meerderheid van de Kamer doorgezet, dat het voorstel tot Grondwetsherziening in de afdelingen zou worden onderzocht. Ik heb mij daartegen verzet. Ik heb toen ons standpunt verdedigd, nl. dat een onderzoek pas zou moeten plaats vinden, als er een nieuw Kabinet was gevormd. Dan eerst zou hierover met vrucht kunnen worden gesproken. Evenwel is het afdelingsonderzoek toch doorgegaan tegen onze wens en tegen onze stem. Gelukkig is het toch zo gelopen, dat de uiteindelijke beslissing over de Grondwetsherziening pas gevallen is, toen het nieuwe Kabinet er was. Ons gehele streven bij de formatie van het Kabinet is er op gericht geweest, dat het Kabinet moest worden opgetrokken op een bredere basis dan die van 1946. Dit was in 's lands belang. Wij hadden nog veel liever gezien, dat er een nationaal Kabinet was gekomen met inbegrip van de A.R. Het was niet onze schuld, dat zulk onmogelijk was. Wij hebben tegen de houding van de A.R. steeds gewaarschuwd. Het moest dus wel zonder de A.R.

Wij hebben een Kabinet gekregen op bredere grondslag en onze eerste man een zeer belangrijke post zien innemen. De leden van de fractie weten, hoe wij daarvoor hebben moeten vechten tegen de Partij van de Arbeid. Wij hebben volgehouden. Wij wilden als volwaardige partner worden erkend.

Zo is het geweest en nu zegt men, dat de leuze van de ver-



kiezingscampagne is geweest: "Het roer moet om". Ik weiger om mij te laten binden aan alle mogelijke uitingen, die in de verkiezingscampagne zijn gedaan. De Kamerleden kunnen niet voor hun verantwoording nemen alles, wat gedurende de verkiezingscampagne door de afdelingen als verkiezingsleuze is gelanceerd. Daarom val ik terug op het Verkiezingsmanifest. Hierin kwam duidelijk tot uitdrukking, dat wij een ander beleid ten opzichte van Indonesië wensten, en daarom heb ik geen bezwaar tegen de leuze: Het roer moet om. Dit ander beleid is gekomen.

Ik wil dan ook wijzen op dit ene feit: nl. de inzet van de tweede politionele actie op 18 December 1948. Ons grote bezwaar tegen het Kabinet Beel is geweest, dat men ontijdig de eerste politionele actie heeft gestopt. Dit is gebeurd onder binnenlandse politieke druk van de zijde van de Partij van de Arbeid. Op 18 December is zeer positief een andere koers gevaren.

Toen op 20 December in de Kamer hierover werd gesproken, bleek de hele Kamer achter de Regering te staan, behalve de communisten; ook de oppositie, dus een duidelijk bewijs, dat de koers veranderd was. Daarna zijn er moeilijkheden gekomen. Ik heb in onze laatste Algemene Vergadering van April jl. alles uitvoerig geschetst. Ik heb daarbij gebruikt het beeld van het schip in de storm, dat wel eens een noodhaven moet binnen lopen. In de dagen van die vergadering was ik ook reeds met de grootste zorg vervuld, omdat ik niet zag, hoe wij uit de moeilijkheden zouden kunnen komen, daar de zaak volkomen in een impasse was geraakt na de behandeling in de Veiligheidsraad. Ik herinner mij nog goed, hoe in die dagen een van de leden van het Dagelijks Bestuur zei: Ik weet niet, hoe wij hier uit moeten komen.

Toen zijn in Mei de Van Royen-Roem statements gekomen. Naar aanleiding hiervan heb ik in de Kamer gememoreerd, wat ik in de laatste vergadering der Partij had gezegd - hetgeen ik tot heden staande houd - dat er verschillende voorwaarden vervuld zouden moeten worden, alvorens men zou kunnen bewilligen in de terugkeer van de republikeinse regering naar Djocja. Dat het ik met U allen één van de verschrikkelijkste dingen gevonden, vooral voor onze soldaten; onze soldaten, die daar hun zware plicht hebben vervuld. Ik begreep volkomen, hoe ontzaglijk zwaar het zou zijn, als wij genoodzaakt zouden zijn van het door ons bezette gebied weer een stuk prijs te geven. Toch heb ik in die dagen van de impasse gevoeld, dat, als wij in het belang van het Koninkrijk der Nederlanden uit deze impasse wilden komen, het nodig zou zijn een weg te vinden om het mogelijk te maken, dat de republikeinse Regering naar Djocja terugkeerde. Deze voorwaarden heb ik geformuleerd in de partijvergadering van April jl.

In Mei heb ik het standpunt van onze fractie in de Tweede Kamer ten aanzien van de Van Royen-Roem Statements uiteengezet. De conclusie was deze: In deze statements zelf staat niets, dat in strijd is met de voorwaarden, die ik had geformuleerd in mijn openingsrede op de Algemene Vergadering, maar de uitvoering van deze statements kan niettemin wel op een zodanige wijze geschieden, dat ik achteraf zal moeten zeggen: Deze is niet in overeenstemming met die voorwaarden. Het eindoordeel kunnen wij pas geven, wanneer de verdere uitwerking bekend is.

Daarna is de ontwikkeling verder gegaan. In Juni/Juli 1948 hebben plaats gehad de beraadslagingen in Comité-Generaal. Hierop was ik persoonlijk niet bijzonder gesteld. Ik heb derhalve gepleit voor een openbare behandeling in de Kamer, maar onze



fractie vormt tenslotte geen meerderheid in de Kamer en zo is men gekomen tot de besprekingen in dat Comité Generaal.

Over dit Comité-Generaal kan ik slechts zeggen, dat er veel verhalen over verteld worden, waarvan maar heel weinig waar is. Er wordt ook in onze Partij door verschillende leden met allerlei uitspraken gewerkt, waarvan geen woord waar is. Daarom moet ik hier als eis stellen: Bij gebruiken hier in het debat geen argumenten, die zijn ontleend aan het Comité-Generaal, want degenen, die het weten, mogen het niet zeggen en degenen, die het zeggen, weten het niet.

In begin Augustus is daarop gevolgd de nota van de Minister van Overzeese Gebiedsdelen, Mr. van Marseveen. Deze nota was openbaar en hierover mogen wij spreken, zoveel als wij willen. Wat is nu één van de zeer belangrijke dingen, die uit deze nota zijn gebleken? Dat wij niet in staat zijn de militaire situatie in Indonesië op een zodanige manier te beheersen als wij zouden willen. De minister heeft het in deze nota natuurlijk niet zo rechtstreeks gezegd. Dat doet hij niet, want dan verzwakt hij onze eigen onderhandelingspositie. De Minister zegt in deze nota: Militair is de actie geslaagd, maar politiek mislukt. Hierom ging het en hieruit blijkt, dat met de militaire actie niet was bereikt, wat de Regering gehoopt had te bereiken. Men wilde de orde en rust in het gehele gebied herstellen en handhaven. De erkenning van deze politieke mislukking wil niet zeggen, dat de Regering zich verschuilt achter de militairen. Dat is een dwaasheid. Wij allen zijn in de eerste plaats vervuld van de grootste bewondering voor wat onze militairen in Indonesië hebben gedaan, maar juist daarom hebben wij tegenover deze militairen grote verplichtingen. De Regering geve zoveel mogelijk voorlichting. Als de soldaten terugkomen, dan moeten zij weten, waarom zij moesten terugkeren. Een van de jongens, die als soldaat in Indonesië diende, schreef mij een brief, waarin hij zeide altijd een aanhanger van de V.V.D. te zijn geweest en dat hij met grote bekommring vervuld was, terwijl hij vroeg of men hem niet kon vertellen, waarom dit alles nodig was. Ik heb hem de moeilijkheden uitgelegd en hem op één ding gewezen, nl. dat wij op het ogenblik onmogelijk alles kunnen overzien. De soldaten hebben het gevoel, dat alles eigenlijk voor niets is, maar dit gevoel moeten zij niet hebben. Eerst later zal men kunnen beoordelen, of wat wij hebben gedaan goed is geweest. Ik heb de grote voldoening gehad, dat deze jongen mij antwoordde, door mijn brief gesterkt te zijn en zijn plicht te zullen blijven doen.

Dit is de ene kant: goede voorlichting voor de militairen.

De andere kant is, dat wij een ontzaglijke verantwoordelijkheid hebben tegenover de jongens in Indonesië en tegenover de 200.000 civiele Nederlanders, die daar verblijven.

Ook tegenover de minderheden hebben wij een grote verantwoordelijkheid. Wij als Kamerleden nemen dit niet licht. Wij vinden het een afschuwelijk gevoel ons te moeten afvragen, of wij in staat zijn te doen, wat wij eigenlijk moesten doen.

Aan de andere kant moeten wij ook dit bedenken: Stel, dat wij een bepaalde beslissing zouden nemen en dat het gevolg daarvan een bloedbad zou zijn in Indonesië en dat er slachtoffers bij duizenden zouden vallen. Voelt U niet, hoe ontzaglijk groot deze verantwoordelijkheid is? Voordat de R.T.C. begon, heb ik in mijn redevoering van 16 Augustus onze verlangens en voorwaarden uiteengezet. Ik heb de Regering op het hart gebonden: Blijf binnen de grenzen van de Grondwet. Ik heb gesproken over de positie van

de Kroon, de waarborgen voor de fundamentele menselijke rechten en vrijheden, over de rechten van de minderheden en over de positie van Nieuw-Guinea. In "Vrijheid en Democratie" is dit alles in extenso weergegeven. Ik heb er geen bezwaar tegen, wanneer de partij zelve dit nog eens nadrukkelijk onderstreept, maar dan moet het zo worden onderstreept, dat de Kamerfractie daardoor nog een extra steun in de rug krijgt, zoals de afdeling Den Haag dit in haar motie heeft gedaan. Wij hebben uit en ter na op de Grondwet gewezen en nu moet men niet gaan zeggen, dat er op het ogenblik op de R.T.C. van alles gebeurt, dat daarmee in strijd is of daarmee in strijd schijnt. Het resultaat van de R.T.C. zullen wij pas kunnen beoordelen, wanneer de R.T.C. tot een resultaat heeft geleid.

Stel, dat men op dit moment een stokje gaat steken voor de R.T.C. en dat b.v. van de kant van de V.V.D. een interpellatie komt in de Kamer - aannemende dat de meerderheid van de Kamer dit zou toestaan, hetgeen twijfelachtig is, want hangende de besprekingen van de R.T.C. kunnen wij hierover niet praten. Het is het toppunt van dwaasheid er nu tussen te komen. Waarschijnlijk zouden wij dus niet de gelegenheid krijgen. Aangenomen evenwel, dat wij die gelegenheid wel zouden krijgen, dan betekent een stok steken voor de R.T.C., het Kabinet naar huis sturen. Ik heb hier in de vergadering verschillende klanken in die richting gehoord. Dit kan men gemakkelijk zeggen, wanneer men zelf geen verantwoordelijkheid draagt voor het vormen van een nieuw Kabinet. Men moet niet vergeten, dat, wanneer onze fractie de leiding zou nemen bij een poging om het Kabinet naar huis te sturen, dat op onze fractie ook de verantwoordelijkheid zal komen te rusten voor een nieuw Kabinet. Hoe zou men op het ogenblik tot een nieuw Kabinet kunnen komen? Het is uitgesloten, dat bij een dergelijk debat in de Kamer een motie van onze kant een meerderheid zou verkrijgen. De positie van de heer Stikker zou dan een uiterst moeilijke worden. Nu is het wel zo, dat de heer Stikker niet hoeft heen te gaan, wanneer de fractie het vertrouwen in het Kabinet zou opzeggen, maar de mogelijkheid bestaat, dat hij zou zeggen: De ontzaglijk zware taak kan ik alleen vervullen, als ik mij gesteund weet door mijn geestesverwanten in het Parlement. Als die steun mij ontbreekt, moet ik mijn portefeuille ter beschikking stellen. Dan is de basis van het Kabinet weggefallen en ik zou in de onmogelijkheid verkeren een nieuw Kabinet te vormen. Op het ogenblik is geen meerderheid te krijgen - en terecht naar mijn mening - om het Kabinet ten val te brengen, want dit zou een chaos veroorzaken, die zijn weerga in onze Nederlandse parlementaire geschiedenis niet zou hebben gehad. Dat is de verantwoordelijkheid, waarvoor wij als Kamerleden staan. En nu moet U goed zien - in de vergadering van 8 October heb ik dit reeds gezegd - dat, wie op dit ogenblik het Kabinet ten val brengt, bij wijze van spreken het nieuwe Kabinet in zijn zak moet hebben, terwijl hij tevens de zekerheid moet hebben, dat dit nieuwe Kabinet het vertrouwen van de meerderheid van de Kamer zal hebben. Zelfs als dit het geval zou zijn, zouden de gevolgen nog hoogst en hoogst ernstig zijn. Wat gebeurt er dan in Indonesië, als het Kabinet weg is en de R.T.C. gestakt zou zijn?

Wij, Kamerleden, moeten ons bewust zijn van onze verantwoordelijkheid voor onze houding in de Kamer. Naar mijn innige overtuiging zou een avontuurlijke politiek indruisen tegen de hoogste belangen van het Koninkrijk. En zou dit dan de politiek zijn, die wij moeten voeren?

Wij moeten wachten op het resultaat van de R.T.C. en wanneer dit resultaat er zal zijn, zal dit moeten worden geratificeerd

in Indonesië en in Nederland. Zulks is opgenomen in de Grondwet. Het resultaat moet de vrucht zijn van overleg langs democratische weg. Dit resultaat zal door de volksvertegenwoordiging moeten worden goedgekeurd met een twee derde meerderheid.

Dan staan wij als leden van de Tweede Kamerfractie van onze Partij voor de vraag: Kunnen wij daaraan onze goedkeuring hechten of niet? Prof. Mr. s'Jacob heeft er duidelijk op gewezen, dat bij dit afwegen met twee dingen rekening moet worden gehouden:

1. de inhoud van hetgeen ons wordt voorgelegd;
2. welke de gevolgen zullen zijn, als wij dit resultaat afwijzen.

Het spreekt natuurlijk vanzelf, dat dit resultaat zal moeten blijven binnen de grens van het Veertiende Hoofdstuk van de Grondwet. Als dit niet het geval is, dan mogen wij daaraan onze stem niet geven, tenminste niet als het ons wordt voorgelegd in de vorm van een zogenaamde twee-derde-wet.

Maar stel, dat het resultaat op zichzelf wel aanvaardbaar is, maar dat het niet valt binnen de grenzen van het Veertiende Hoofdstuk, dan mag de Regering wel proberen het tot stand te brengen langs de weg van een Grondwetsherziening, die een gewone meerderheid nodig heeft, maar niet langs de weg van de twee-derde-meerderheid. Deze zal dan bekrachtigd moeten worden na nieuwe verkiezingen en dan met een twee-derde-meerderheid.

Wij dienen ons drie dingen af te vragen:

- 1e. Blijft het binnen de grenzen van de Grondwet? Zo ja, dan is er geen grondwettelijke reden, die ons zal beletten ervoor te stemmen.
- 2e. Ook indien het binnen de grenzen van het Veertiende Hoofdstuk blijft, kan het resultaat zodanig zijn, dat men er toch niet mee kan instemmen. Dit hebben wij dus ook te overwegen.
- 3e. Wat zullen de gevolgen zijn, wanneer dit voorstel de twee-derde meerderheid niet behaalt?

Wij hopen, dat ons als Kamerleden van de V.V.D. de wijsheid zal worden geschonken om het juiste besluit te nemen en dat kunnen wij - als Kamerleden - alleen maar doen. Dat kan niemand anders doen. Dat is een verantwoordelijkheid, waarvan de Partij ons nooit zal kunnen ontlasten. Wij dragen als volksvertegenwoordigers de volle verantwoordelijkheid en daarmee kom ik op de verhouding tussen de volksvertegenwoordiger en de politieke partij.

Terecht is door verschillende sprekers erop gewezen, dat de Grondwet zegt, dat de volksvertegenwoordigers stemmen zonder last of ruggespraak. Wij voelen ons daaraan niet alleen gebonden, omdat het een Grondwetsvoorschrift is, maar ook door onze beginselen, want als er morgen een voorstel tot Grondwetsherziening wordt ingediend en men wil deze bepaling schrappen, dan zouden wij daartegen zijn, omdat het in strijd is met ieder gezond constitutioneel beginsel. Wij hebben dit nadrukkelijk uitgesproken in ons beginselprogramma, omdat wij de noodzakelijkheid hiervan ons te meer bewust zijn geworden nadat gebleken is, dat zulks bij sommige politieke partijen in Nederland niet het geval is. Spreker denkt aan de S.D.A.P. en de Gemeenteraad van Amsterdam.

Het is natuurlijk prettig voor ons, wanneer wij straks een motie zullen krijgen, waaruit zal blijken, dat de Partij ten aanzien van het Indonesië-beleid dezelfde verlangens koestert als wij. Dat zal indruk maken naar buiten, omdat men daarin zal zien, dat onze beginselen dezelfde zijn. Dat zal ons steun kunnen geven bij het zware werk, dat wij hebben te verrichten.

Als wij nu het ondenkbare geval zouden moeten nemen, dat de Partij zou zeggen: wij stellen geen vertrouwen meer in deze

Kamerfractie, wat zou er dan gebeuren? Moet en wij dan zeggen: wij nemen ontslag? Dan zouden er acht opvolgers komen, van wier standpunt men helemaal niets weet. Ik geloof niet, dat dit een praktische oplossing is. Maar dit betekent dus, dat de Kamerfractie de volle verantwoordelijkheid voor haar beleid draagt. De Partij draagt voor dat beleid de verantwoordelijkheid niet.

Wanneer komt de verantwoordelijkheid van de Partij aan de orde? Deze komt aan de orde bij de eerstvolgende verkiezingen voor de Tweede Kamer. Dan is de Partij verantwoordelijk voor het program en voor de kandidatenlijst.

Als de Partij bij die verkiezingen in 1952 van oordeel zou zijn, dat de Kamerleden het niet gedaan hebben op de wijze als de Partij wenst, dan heeft de Partij niet alleen het recht, maar de plicht te zeggen: Zij gaan de verkiezingen in met een andere lijst van kandidaten. Zo moeten wij het stellen, omdat wij de constitutionele verhoudingen zuiver moeten bewaren. Dat is het belang van de democratie. De Partij is het georganiseerd instrument. Zij presenteert zich aan de kiezers.

Men zegt wel eens, dat de vrijzinnige kiezers het niet eens zijn met dit beleid. Die vrijzinnige kiezers zijn er 400.000. Dit is het grote verschil. Men mag de politieke partij nooit vereenzelvigen met de kiezers, die op haar hebben gestemd. Zij hebben hun vertrouwen gegeven aan de kandidaten van de Partij op grondslag van het program van de Partij en het Verkiezingsmanifest.

Wij zijn tot op dit ogenblik niet in gebreke gebleven. Of wij altijd die beslissingen kunnen nemen, die in overeenstemming zijn met het program, wil ik niet zeggen. Men zal nooit praktische politiek kunnen voeren, als men alleen mag stemmen voor een wetsontwerp, wanneer dit voor 100 % aan de eigen beginselen voldoet. Wij moeten altijd regeren met andere politieke partijen. Wij trachten in het licht van het beginselprogram datgene te doen, dat naar onze overtuiging eerlijk is en in 's lands belang. Dat landsbelang staat voor ons bovenaan. Wij allen zijn in de allereerste plaats Nederlanders en daarnaast leden van de V.V.D. Als leden van de V.V.D. zijn wij gebonden door éénzelfde beginsel.

Er is een groep in de Partij, die even ongerust is als wij, maar die meent, dat men een beter resultaat kan krijgen door een andere tactiek. Dat neemt niet weg, dat wij in beginsel één zijn.

Wij moeten bij elkaar blijven, ondanks dit verschil van inzicht. Het is een moeilijke periode, maar wij moeten er door heen en als straks de beslissing in deze vergadering gevallen is, onverschillig of deze beslissing naar onze zin is of niet, gaan wij weg en zeggen: wij staan gezamenlijk voor onze Partij, omdat wij ervan overtuigd zijn, dat wij zo de belangen van ons volk het best zullen dienen. (Applaus).

De voorzitter zegt, dat er thans overeenkomstig het program van deze vergadering gelegenheid tot repliek is.

De heer Mr. A. de Bruin (Haarden):

Toen ik de heer s'Jacob heb horen spreken, heeft diens woord mij allerm minst verrast. Er is enkele dagen na het staken van de eerste polititionele actie een Partijraadsvergadering geweest. In die vergadering is door mij op een scherper beleid ten aanzien van het Indonesische vraagstuk aangedrongen. Daarna heeft de heer s'Jacob het woord gevoerd en heeft gezegd, dat voor hem nog niet vast stond, wat beter zou zijn geweest: de polititionele actie doorzetten of deze stoppen. Nu nog weet Prof. s'Jacob niet, welke

kant wij uit moeten. Het is met U, mijnheer de voorzitter, wat moeilijker, omdat er - ik mag het wel zeggen - een zekere kloof ligt tussen U en de gebundelde oppositie. U heeft vrij lange tijd conventioneel, parlementair conventioneel, gesproken.

Waar het voor de gebundelde oppositie om gaat, dat is het zijn of niet zijn van Indonesië en Nederland beide. Het is juist dat kernpunt, waarvoor wij bij elkaar zijn. In daaraan is door U vrijwel geen woord gewijd.

Wij zijn als politieke partij alleen gebonden aan een beginselprogramma en een verkiezingsmanifest. Deze kennen wij als leden van de V.V.D. allemaal, maar er zijn ook nog 90 % anderen, die aan de V.V.D. hun vertrouwen hebben gegeven en het zijn juist deze, die niet beschikken over beginselprogramma en verkiezingsmanifest, maar die afgaan op de verkiezingsleuzen, zoals die van Amsterdam. Het Hoofdbestuur en de afdeling Amsterdam blijven verantwoordelijk tegenover de kiezers, die zij op grond hiervan hebben gevangen. U, mijnheer de voorzitter, hebt gezegd: Als wij de een of de andere houding aannemen, dan kunnen wij het beter of slechter maken. Dit is het grote verschil tussen U en de oppositie: De oppositie is van mening, dat het slechter dan het nu gaat niet kan gaan. Elke verandering kan alleen maar tot verbetering leiden. Die verbetering is mogelijk. Wij hebben als oppositie een bespreking gehad met de Kamerfracties op 27 September en bij die gelegenheid is gezegd: Er moet concreet in Indonesië een andere politiek gevoerd worden, maar thans missen wij nog de kracht om de buitengewesten te behouden.

Spreeker stelt de vraag, of na deze conferentie het vraagstuk van de buitengewesten is bekeken. Zo ja, wat is het resultaat geweest? Zo neen, waarom is men er niet op ingegaan?

Mijnheer de Voorzitter, U heeft in Uw conventionele, parlementaire conventionele beschouwing wel laten uitkomen, dat het niet is gegaan, zoals het naar Uw mening had behoren te gaan, maar waarom bent U dan niet scherper opgetreden?

U beroept er zich op, dat de resultaten van de R.T.C. nog niet bekend zijn. Wel, wij hebben geen van allen nog meer feiten nodig. Wij hebben ervaring van vier jaar en alleen radicaal ingrijpen kan nog enige verbetering in de situatie brengen.

U, mijnheer de voorzitter, hebt bezwaar tegen de redactie van de motie van de "gebundelde oppositie", die luidt:

"De Algemene Vergadering van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie te Amsterdam bijeen op 29 October 1949 spreekt als haar mening uit, dat zij zich niet kan verenigen met het beleid van de Regering inzake Indonesië en is van mening dat de V.V.D. geen medeverantwoordelijkheid voor dit beleid meer kan dragen".

Het gaat niet om de redactie, maar er is een deel van de V.V.D., dat in deze uitspraak haar visie wil vastleggen.

De heer J. van Leeuwen (Rotterdam) is het eens met wat Prof. s'Jacob heeft gezegd over de motie van de afdeling Den Haag. Van de heer s'Jacob heeft spreker ook andere klanken gehoord, waarmede hij het niet eens kan zijn, nl. dat het optreden in dergelijke kwesties uitsluitend behoort te geschieden met het koele verstand. Daartegen wil spreker opmerken, dat, indien Churchill in 1940 dit had gedaan en de zaak met het koele verstand alleen had beredeneerd, hij eenvoudig vrede had gesloten.

Spreeker is van mening, dat men voorzichtig moet zijn dergelijke zaken te zien als een rekensom. De kwestie van de militaire actie is een heel ongelukkige kwestie. Uit inlichtingen, die spreker heeft ontvangen van hooggeplaatste militairen leidt

hij af, dat de militairen de handen te veel waren gebonden. Zulks zou heel normaal zijn, wanneer men moet optreden met de krijgsmacht in vredetijd.

De Voorzitter heeft gezegd, dat er een bloedbad zou kunnen ontstaan. Inderdaad, spreker vraagt zich alleen af, wanneer het ergste bloedbad komt. In Indonesië zal in ieder geval een bloedbad komen.

Wij hebben ons in onze motie niet gericht tegen de Kamerfractie of tegen het Hoofdbestuur, maar wij hebben naar voren gebracht, dat geen landsbelang met het Indonesisch beleid was gediend. De afdeling Rotterdam laat gaarne aan de Kamerfractie over, op welke wijze zij deze motie zou willen hanteren.

Spreker stelt thans twee vragen:

- a. Hebben wij de zekerheid, dat wanneer na beëindiging van de R.T.C. het resultaat hiervan in stemming komt, Mevrouw Fortanier-de Wit uit Amerika terug is? Wanneer dit moeilijkheden zou geven met het oog op de kosten van de overtocht, moet de Partij dit financieren.
- b. Heeft de Regering zich wel eens beraden, wat er gebeuren moet, wanneer men de troepen gaat concentreren en nissobien gaat terugtrekken op de havens? De Regering moet rekening houden met een weloordacht evacuatieplan, zeker voor onze planters enz. Zo iets stampst men niet uit de grond. Gezien wat de Regering tot nu toe gepresteerd heeft, is spreker ervan overtuigd, dat zulk een plan nog niet bestaat. Spreker zou willen aanraden hiernaar te informeren, zodat onze mensen nietodeloos worden vermoord.

Indien er behoefte aan bestaat, is spreker bereid met de heer Korthals en militaire deskundigen een evacuatieplan te ontwerpen, dat uitvoerbaar zou zijn.

Mr. E. H. von Baumhauer (Amsterdam) is dankbaar voor de redevoeringen van de voorzitter en van Prof. s'Jacob en is hierdoor tot de overtuiging gekomen, dat wij niet al te ver van elkaar staan. Er zijn evenwel enkele punten, waarover wij verschillen van oordeel.

Spreker is het ermede eens, dat geen ruggespraak met de Partij mag worden gepleegd, wanneer het gaat om beslissingen in de gemeentepolitiek. Maar als het gaat om de hoogste beginselen van onze Partij en van het gehele land, dan gelooft spreker, dat ook zelfs de fractie, hoe bekwaam ook, zich aan die beginselen heeft te onderwerpen, niet aan de Partij. Deze beginselen zijn: Wij mogen niet worden fellow-travellers van Hamer en Sikkels via Djocja.

Wij moeten hoog houden het beginsel van de vrijheid.

Hoe redden wij het meest van de vrijheid? Wij hebben allen mede te werken, dat Indonesië niet verder geliquideerd wordt dan nodig is. Wij kunnen wellicht nog de buitengewesten redden. Aan Java mogen wij onze troepen niet meer wagen. Wij zijn nog op tijd en in staat om het overslaan van deze opstand van Java te keren tot de buitengewesten.

De Volkskrant heeft onlangs weer medegedeeld, dat de K.V.P. wel samen met Rood de kern van de Regering wil vormen, maar niet alleen met haar wil blijven regeren. Spreker is ervan overtuigd, dat de K.V.P. thans, hoewel zij dit vroeger niet heeft gewild, bereid is om te gaan. Laten wij proberen haar thans om te krijgen. Het heeft geen zin een debat in de Kamer te houden, dat te laat komt. Laat de heer Oud de moed vinden om aan de heer Romme te vragen, of hij bereid is mee om te gaan.



Dan zou hij stellig niet terugkomen met teleurstellingen. In dit geval zouden wij een mogelijkheid hebben om de R.T.C. tijdig te doen stranden en dan hebben wij een Kabinet met meer ruggegraat. In ieder geval wint U dan 31 stemmen van de K.V.P. en verliest er 29 van de P.v.d.A. Dan ligt niet meer de verantwoordelijkheid bij ons, maar daar waar zij thuis hoort.

Spreeker wil in deze vergadering melding maken van telegrammen van minderheden, waarin grote bezorgdheid ten aanzien van het Indonesische beleid wordt uitgedrukt.

Spreeker blijft op het standpunt staan, dat wij moeten trachten samen met de K.V.P. te komen tot de vorming van een nieuw Kabinet, een Kabinet, dat niet beladen is met het odium van datgene, wat een slap Kabinet redelijk heeft gevonden.

Het is beter, dat wij niets tekenen dan ons eigen doodvonnis, waarmede wij ons eerloos maken tegenover de buitengewesten. Een gouvernement, dat niet altijd toegeeft, zal zonder twijfel van Amerika meer ontzag afdwingen.

De heer H. Meijer (Inschede): Op 9 April heeft spreker de motie van de afdeling Inschede verdedigd. Op dat ogenblik heeft men Inschede in zijn chemise laten staan. Sindsdien is het aantal ontevreden sterk gegroeid.

Spreeker weet niet, hoe de stemming over de motie van de oppositie zal verlopen, maar hoopt, dat de heren, die nu nog weifelen, zullen overwegen, of men zich al te veel moet storen aan de beelden, die de heer Oud heeft opgehangen.

Spreeker is er van overtuigd, dat de oppositie nog zal toenemen. Niemand kan ons ontslaan van een uitspraak. Men kan onmogelijk zeggen: wacht nog maar. Dan is het te laat.

De motie van de gebundelde oppositie zal in stemming worden gebracht en spreker hoopt, dat deze een meerderheid zal behalen.

Mr. R. Heeg (Naarden) spreekt niet zozeer als afgevaardigde, dan wel als gewoon lid van de Partij. Spreeker is niet gewend zich te bemoeien met de praktische politiek. Hij heeft vandaag weer van de Voorzitter en van de heer s'Jacob beluisterd de woorden, die hierop neerkomen: Wait and see. Spreeker behoort tot die mensen, die niet op vergaderingen komen. Hij is hartstochtelijk liberaal, en op een gegeven moment wordt hij wakker en zegt dat het zo niet langer gaat. Vier jaar heeft men gewacht op een Regering, die f.600.000.- per dag uitgeeft aan onze vijand, om de soldaten van het T.M.I.-leger te apaiseren. Wanneer moet men zijn stem verheffen? Moet men dat doen, als de Regering een prijs stelt op het hoofd van onze soldaten?

Spreeker gevoelt zich aan deze Regering volkomen bekocht. Hij is het eens met de mensen, die zeggen, dat deze Regering moet verdwijnen. Hij heeft een grenzeloos vertrouwen in het beleid van de heer Oud, maar tegen zijn rede één bezwaar, nl. dat, wanneer wij hier over deze zaak praten, telkens weer een phobie wordt opgeroepen - moord en doodslag in Indonesië - wanneer wij niet met deze Regering zouden meegaan. Deze zaak is ernstig. Spreeker behoort niet tot de oppositie, maar is van mening, dat het hier geen sentimentalkwestie betreft. Wanneer dat sentiment vier jaar lang gevormd is, dan is dat zo langzamerhand een gefundeerde mening geworden.

Spreeker wil de Partij en nog liever de Kamerfractie een woer van bezinning toeroepen. Wij zijn vrienden, omdat wij ons gedragen weten door het liberale geloof van Vrijheid en van Democratie.

Er is slechts een klein gedeelte van onze kiezers lid van

onze Partij en 95 % van de kiezers zijn afgegaan op onze leuzen.

Wanneer wij deze houding handhaven, komt de Tweede Kamer-fractie bij nieuwe verkiezingen met de helft terug. Dat is een slag, die wij nooit meer te boven zouden komen.

De heer M.D.Scheer (Heemstede) vindt het woord, dat in deze vergadering van de Bestuurstafel en speciaal uit de mond van de voorzitter heeft geklonken, even teleurstellend als wat wij hebben gehoord op 8 October jl. Op 8 October waren velen teleurgesteld en hier dreigt het weer precies zo te gaan. Een ding heeft spreker bijzonder gefrappeerd. Er is namelijk van bestuurszijde gelanceerd: het roer moet om. Het mag waar zijn, dat van het Hoofdbestuur die woorden niet gekomen zijn, maar het is nog veel erger. Door het Hoofdbestuur is een zeer concrete leuze de wereld in geslingerd. Spreker maakt melding van een pamflet, dat door ons is uitgereikt en waarop staat: Het Indiëbeleid moet om. Daaronder staat: goedgekeurd door het Hoofdbestuur van de V.V.D.

Indië is misschien verloren, maar onze Partij nog niet. Daarmede moeten wij verder werken. Wanneer wij hier niet voet bij stuk houden, komen wij gehalveerd in de Kamer terug.

De heer W.Inden ('s-Gravenhage) meent een ander geluid te moeten laten horen.

In de eerste plaats brengt spreker dank aan de heer s'Jacob en aan de voorzitter voor de uiteenzettingen, die z.i. ten eerste hebben bijgedragen tot een beter begrip van de veelszijdigheid van de zaak, waarvoor wij zijn bijeengekomen.

Ten tweede zou spreker willen terugkomen op de motie, die door de heer Van Dijk hedenochtend is voorgesteld. Deze motie is een motie, voorgesteld namens de grootst mogelijke meerderheid van de Haagse afvaardiging. Spreker moge nogmaals deze motie, die naar zijn mening op de juiste wijze de verlangens naar voren brengt, aanbevelen aan de vergadering. Deze motie houdt zich bezig met wat op dit moment gebeurt rondom de R.T.C.

Maar de afdeling Den Haag heeft nog een tweede motie. Deze is bestemd voor de Indië-politiek in de toekomst. Zij wil een lijn aangeven voor de politiek in verband met wat wij in de toekomst kunnen verwachten: een communistische chaos in Indonesië. Deze motie heeft het grote voordeel, dat wij nu eindelijk iets kunnen doen, dat zowel de partijen in Nederland kan bundelen (behalve de communisten), als de wensen en verlangens van Indonesiërs en Nederlanders gezamenlijk kan bevredigen. Bovendien zal de in deze motie uitgedrukte gedachte bijdragen tot beter begrip in Amerika.

Deze tweede motie van de afdeling Den Haag, luidende als volgt:

"De Buitengewone Algemene Vergadering van de V.V.D., op Zaterdag, 29 October 1949 te Amsterdam bijeen;  
Overwegende, dat blijkens gepubliceerde en ongepubliceerde berichten is komen vast te staan, dat bij de huidige stand van zaken in het Indonesische probleem en ondanks eventueel slagen der Ronde Tafel Conferentie het gevaar bestaat dat Indonesië zal afglijden naar een communistische overheersing;

Van oordeel, dat dit gevaar een ernstige bedreiging vormt voor de belangen van Indonesië, Nederland en de internationale rechtsorde;

Van oordeel, dat alle politieke krachten in Nederland moeten worden ingezet om dit gevaar te keren;

Spreekt als hare overtuiging uit, dat een Kabinets-politiek, die met dit allesbeheersende gevaar niet in voldoende mate zou rekening houden in strijd komt met de fundamentele menselijke rechten en vrijheden en verzoekt de Kamerfracties ten deze bij voortdurende waakzaam te zijn".

beveelt spreker dan ook de vergadering ten sterkste aan.

Prof. Mr. B. C. Slotemaker (Wassenaar) sprekend als lid van de Partij, wil met een enkel woord er op wijzen, dat niet alleen de Indonesische crisis gaande is, maar dat ook een sociaal economische crisis aan de gang is. Spreker acht het funest voor ons land, indien op dit ogenblik degenen, die de verantwoordelijkheid dragen, zouden worden weggejaagd en indien dit Kabinet, waarin mannen als Stikker en Brees zitten, niet de kans zou krijgen om onder de huidige moeilijke omstandigheden het schip van Staat te blijven besturen.

Spreker weet, dat ook in andere partijen - spreker denkt aan de Partij van de Arbeid - krachten gaande zijn tot ontbinding van de samenwerking.

Spreker is van oordeel, dat wij er alles op moeten zetten om een chaos op politiek terrein te voorkomen. Het is daarom dat hij ook op de sociaal-economische problemen de aandacht wil vestigen.

Laat ons bij elkaar blijven in de uren des gevaars. Wij moeten niet ondermijnen het vertrouwen in degenen, die voor ons in de Kamer en in het Kabinet de kastanjes uit het vuur moeten halen.

Spreker hoopt, dat het vertrouwen in de eenheid en de kracht van het optreden en van de Partij en van de Kamerfractie en in degenen, die in het Kabinet de verantwoordelijkheid dragen, ondubbeltinnig in deze vergadering tot uiting zal komen, want Vrijheid betekent Verantwoordelijkheid.

Jhr. Mr. W. W. Feith (Groningen) memoreert, dat de Voorzitter heeft gezegd: Wait and see. Spreker brengt in herinnering de woorden van de voorzitter, op 16 Augustus in de Kamer gesproken, waar deze heeft gezegd: Wij weten, dat, wanneer overeenkomsten eenmaal zijn gesloten, de positie van de Kamer t.a.v. deze overeenkomsten veel en veel moeilijker is. Men staat dan voor voldongen feiten.

Spreker citeert een gedeelte uit de redevoering, welke Minister Deftink op 18 Februari 1948 in de Eerste Kamer heeft gehouden, waarin in het bijzonder wordt gewezen op de grote financiële offers, die ons land zich moet getroosten ten behoeve van Nederlands-Indië en dat deze niet verantwoord zouden zijn, als wij niet tegenover God en de mensen verplicht waren dat miljoenenvolk te behoeden bij het wegtrekken van het Nederlands gezag.

De heer Mr. Dr. L. J. J. Caron (Bussum) heeft met enige beklanning beluisterd, dat een groot deel van deze vergadering meent, dat de Regering nu ten val moet worden gebracht. Spreker heeft voor deze Regering geen sympathie en zou het niet erg vinden als deze verdween. Maar niet nu. Wanneer deze Regering nu verdwijnt, hebben wij het odium van het doen mislukken van de R.T.C. op ons geladen. Dit moeten wij aan de R.I.S. overlaten. Wanneer deze conferentie zou mislukken door onze schuld, zouden wij de bevolking overleveren aan de terreur, die dan in

Indië zou ontstaan.

De Voorzitter zegt de vragen, die zijn gesteld door de verschillende sprekers, thans zo kort mogelijk te willen beantwoorden.

Op de vraag, of Mevrouw Fortanier-de Wit terug zal keren uit Amerika, voordat de resultaten der R.T.C. in stemming komen, antwoordt spreker, dat dit natuurlijk het geval zal zijn, wanneer het bij de stemming op één stem zal aankomen. Mevrouw Fortanier-de Wit heeft zelf geschreven, dat zij zal terugkeren, zodra dit wordt verlangd. De heer van Leeuwen behoeft zich niet bezorgd te maken over de reiskosten.

Op de vraag van de heer Van Leeuwen, wat er zal gaan gebeuren, wanneer de troepen terugkomen, meent spreker te moeten zeggen, dat dit een zaak der Regering is.

Spreker heeft goede nota genomen van de toezegging van de heer Van Leeuwen, dat op hem een beroep kan worden gedaan voor het opstellen van een eventueel evacuatieplan. Hiervan zal zo nodig gaarne gebruik worden gemaakt.

Volgens spreker is de heer Von Baumhauer in zekere zin een benijdenswaardig man, omdat hij precies weet, hoe de dingen zullen lopen. Spreker weet dit niet. Als de Kamerleden ook zoveel wisten als de heer Von Baumhauer, zou het werk in de Kamer veel gemakkelijker zijn. Spreker heeft herhaaldelijk contact gehad met de heer Romme, waarbij beiden niets anders voor ogen hebben gehad dan de vraag, hoe zij het landsbelang het best konden dienen. Verantwoordelijkheden evenwel legt spreker vast in het openbaar, liever dan binnenskamers met de heer Romme.

Naar aanleiding van de opmerking van de heer Mr. Heeg, dat hij liberaal is en op een gegeven moment wakker wordt, merkt spreker op, dat hij niet weet, wat de meest kenmerkende eigenschap van een liberaal is, maar wel kan hij zeggen, dat de Kamerfractie een andere opvatting heeft en dat de Kamerfractie van het eerste ogenblik af doorlopend wakker is geweest.

Er is gesproken, alsof spreker gezegd zou hebben: wait and see. Spreker legt er de nadruk op, dat hij deze uitdrukking niet heeft gebezigd.

Als de heer Feith nog eens aanhaalt het slot van sprekers redevoering van 16 Augustus, doet hij spreker daarmee slechts een genoegen. Hier nl. heeft spreker het standpunt van de fractie verdedigd.

Tot slot wil spreker de heer Scheer antwoorden. Deze heeft betoogd, dat, wanneer een Indonesië-beleid wordt gevolgd, waarmee de heer Scheer het niet eens is, het gevolg daarvan zal zijn, dat de fractie bij de volgende verkiezingen zal worden gehalveerd. Spreker wil hierop antwoorden, dat, wanneer de fractie naar eer en geweten het landsbelang behartigt en de Partij een verlies zou lijden, de fractie toch niet kan omzwenken naar een ander beleid, alleen uit angst om verlies bij de verkiezingen te lijden. Spreker voegt hierna toe, dat de ervaring hem heeft geleerd, dat wanneer men het landsbelang naar eerlijke overtuiging dient, de kiezers daarvoor respect krijgen en dan valt het met de verkiezingen wel mee. De heer Scheer heeft in de vergadering van April een dergelijk geluid laten horen in verband met de gemeenteraadsverkiezingen. De uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen heeft hierop een heel duidelijk antwoord gegeven.

Vervolgens brengt de Voorzitter de moties in stemming.

In de eerste plaats de motie van hen, die blijven spreken van "gebundelde oppositie", hetgeen spreker betreurt.

De Voorzitter ontraadt de vergadering deze motie aan te nemen op de gronden, die hij uiteengezet heeft in zijn antwoord in eerste termijn, nl. omdat de Partij geen verantwoordelijkheid draagt, maar alleen de Kamerfracties.

Over deze motie wordt door middel van het opsteken van stemkaarten gestemd. De motie wordt met duidelijke meerderheid verworpen.

Vervolgens komt in stemming de motie van de afdeling Rotterdam. Op grond van de motieven, welke hij reeds in zijn antwoord heeft genoemd, moet de Voorzitter de vergadering ontraden deze motie aan te nemen. Uit de stemming blijkt, dat de vergadering in grote meerderheid tegen deze motie is.

Betreffende de motie Den Haag (de eerste) is de Voorzitter van mening, dat deze motie in overeenstemming is met hetgeen zijnerzijds is uiteengezet en dat er dus tegen aanneming dezer motie geen enkel bezwaar behoeft te bestaan.

Deze motie wordt met vrijwel algemene stemmen aangenomen.

De Voorzitter deelt hierna mede, dat de motie van de afdeling Amersfoort is teruggenomen.

De eerste motie van de afdeling Leeuwarden wordt eveneens teruggenomen.

Het betreft de tweede motie van de afdeling Leeuwarden is de Voorzitter van mening ook deze te moeten ontraden. Verwacht mag worden, dat de Partij het wil overlaten aan het beleid van de Kamerfractie. De Voorzitter gelooft niet, dat het nut heeft om over een paar weken weer een Algemene Vergadering bijeen te roepen.

Deze motie wordt daarop met grote meerderheid verworpen.

De motie van de afdeling Heemstede wordt ingetrokken.

De tweede motie van de afdeling Den Haag geeft de Voorzitter aanleiding te veronderstellen, dat de vergadering het met de inhoud daarvan wel hartgrondig eens zal zijn.

De motie wordt daarop met grote meerderheid aangenomen.

De motie van de afdeling Eemrum wordt vervolgens ingetrokken.

De Voorzitter zegt een kort slotwoord te willen spreken. Aan hetgeen hij reeds heeft gezegd, behoeft hij niets toe te voegen. Hij wil echter nog opmerken, dat de Partij in haar nieuwe vorm nu bijna twee jaar bestaat en dat er naar zijn gevoelen in de Partij een grote eendracht en een grote eenstemmigheid bestaat. De Partij is in een periode van opgang, hetgeen zich gemanifesteerd heeft bij de Kamerverkiezingen in 1948 en vervolgens bij de gemeenterandsverkiezingen in het voorjaar van 1949. Spreker wakt op in eendracht deze lijn voort te zetten. De V.V.D. moet bij de komende verkiezingen voor de Provinciale Staten er voor zorg dragen, dat de successen van de beide voorgaande verkiezingen opnieuw worden overtroffen, maar daarvoor is een sterke eenheid nodig en daarvoor doet spreker een beroep op de vergadering. Hij zijn en blijven één in onze V.V.D. en wij zijn ervan overtuigd, dat de toenemende versterking van onze aanhang een van de beste middelen is om de belangen van ons land zo goed mogelijk te dienen. Voor het liberalisme zien wij een nieuwe toekomst tegemoet. Aan alle kanten, ook in het buitenland heeft men meer oog voor onze beginselen van vrijheid en democratie. Laat ons te zamen en eendrachtig, ondanks het verschil van mening, dat wij als vrije Nederlanders in deze vergadering

hebben kunnen uitspreken onze schouders onder het werk zetten.

Niemand meldt zich aan voor de rondvraag, zodat de agenda is afgehandeld.

Jhr. Ir. L.H. Op ten Noort (Utrecht) geeft de vergadering in overweging alsnog de gevoelens van aanhankelijkheid en trouw aan H.M. de Koningin telegrafisch over te maken.

De Voorzitter zegt, dat zulks wel ongebruikelijk is voor een buitengewone algemene vergadering, maar het voorstel is hem toch sympathiek. Hij stelt derhalve de vergadering voor het Hoofdbestuur te machtigen een telegram van aanhankelijkheid aan H.M. de Koningin te zenden. De vergadering betuigt haar instemming.

De inhoud van dit telegram luidt:

"H.M. de Koningin, Leestdijk.

Volkepartij voor Vrijheid en Democratie in buitengewone algemene vergadering te Amsterdam bijeen betuigt Uwe Majesteit haar gevoelens van trouw en aanhankelijkheid.

P.J.Oud, voorzitter

J. Rutgers, secretaris. "

De heer Mr. W.C. Wendelaar (Den Haag) meent, dat deze vergadering niet uiteen kan gaan, zonder een woord van dank voor de voortreffelijke leiding, die de voorzitter aan deze vergadering heeft gegeven. (instemming).

De voorzitter dankt de heer Wendelaar voor zijn woorden en sluit de vergadering.

-----